

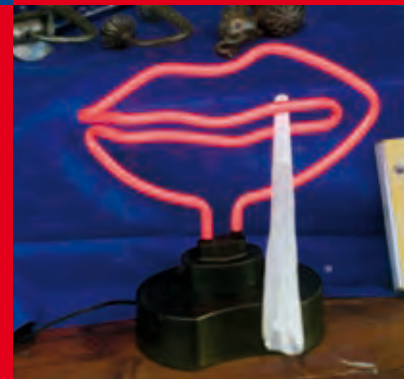
0-, 1- EN 2-METING

Monitor coffeeshopbeleid Rotterdam

B. Bieleman

R. Nijkamp

M. Sijstra

Monitor coffeeshopbeleid Rotterdam

0-, 1- EN 2-METING

September 2011

INTRAVAL
Groningen-Rotterdam

COLOFON

© St. INTRAVAL

Postadres
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail info@intra-val.nl

www.intra-val.nl

Kantoor Groningen:
St. Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 68
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

September 2011

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Tekst:	B. Bieleman, R. Nijkamp, M. Sijstra
Opmaak:	C. Zimmerman
Omslag:	E. Cusiel
Druk:	CopyCopy
Opdrachtgever:	Gemeente Rotterdam; Directie Veiligheid

ISBN: 978 90 8874 118 0

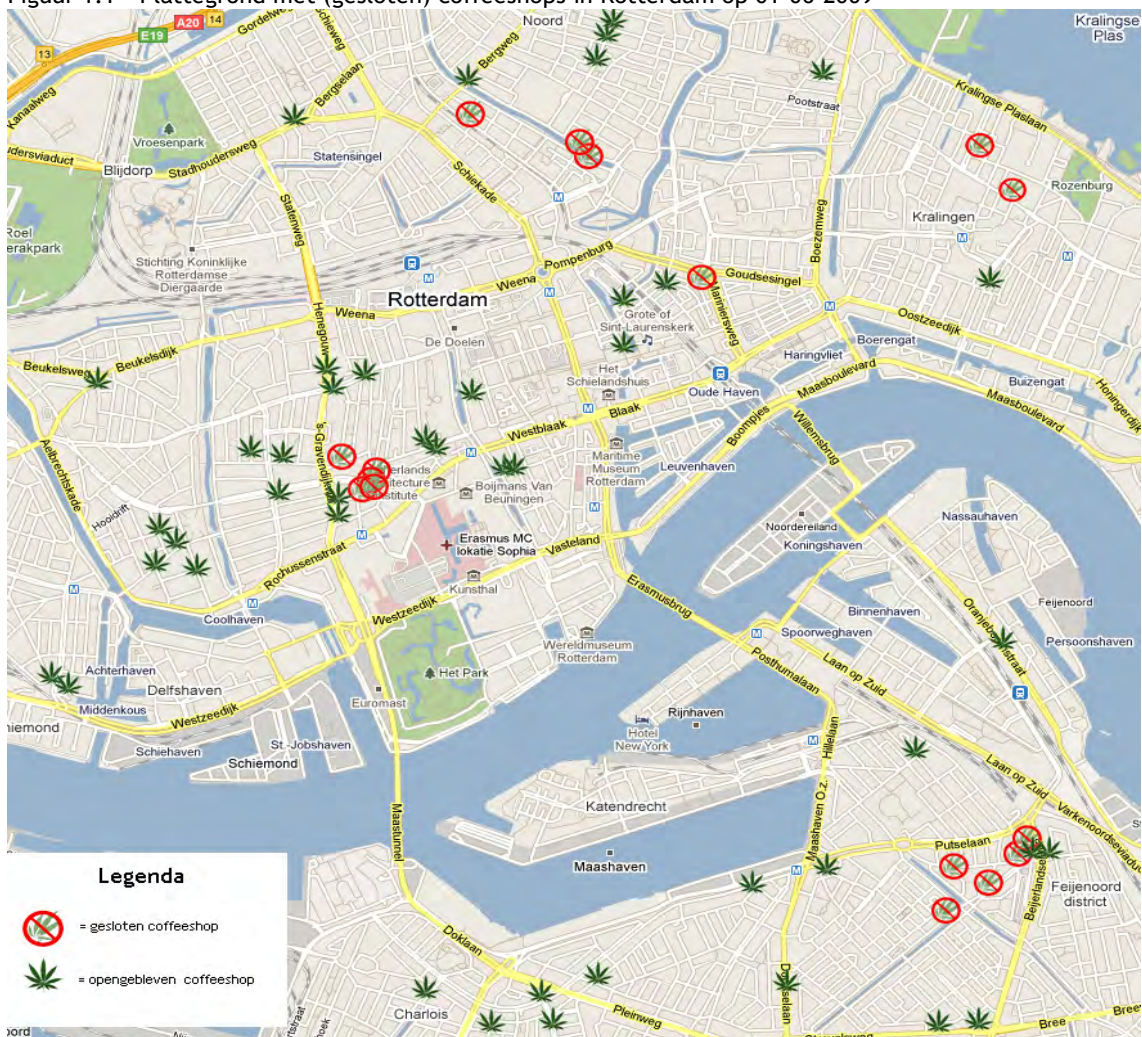
INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdstuk 1	Samenvatting en conclusies 1
	1.1 (Drugs)overlast 3
	1.2 Aanbod softdrugs 5
	1.3 Normbesef en gebruik softdrugs 6
Hoofdstuk 2	Achtergrond 9
	2.1 Coffeeshopbeleid Rotterdam 9
	2.2 Onderzoeksvragen 11
	2.3 Methodologische verantwoording 12
	2.4 Leeswijzer 13
Hoofdstuk 3	(Drugs)overlast 15
	3.1 Voorkomen overlast 16
	3.2 Persoonlijk ervaren overlast 19
	3.3 Slachtofferschap 23
	3.4 Onveiligheidsgevoelens en waardering buurt 25
	3.5 Politieregistraties 26
Hoofdstuk 4	Aanbod softdrugs 29
	4.1 Coffeeshops 30
	4.2 Niet gedoogde verkooppunten 31
	4.3 Wijze waarop jongeren aan softdrugs komen 33
Hoofdstuk 5	Normbesef en gebruik softdrugs 37
	5.1 Normbesef 38
	5.2 Gebruik 45
	Geraadpleegde literatuur 51
Bijlage 1	Methodologische verantwoording 53

1. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Zowel op landelijk als lokaal niveau krijgt het coffeeshopbeleid nadrukkelijk de aandacht. Het Rotterdamse coffeeshopbeleid is op 1 oktober 2007 in werking getreden. Binnen het beleid staat de ontmoediging van softdrugsgebruik centraal. Uitgangspunten daarbij zijn onder andere bescherming van kwetsbare groepen en bestrijding van overlast, verloedering van het straatbeeld en normvervaging aangaande softdrugsgebruik onder jongeren. Dit wordt bereikt door strikte handhaving, actieve voorlichting en substantiële beperking van het softdrugsaanbod via coffeeshops en vanuit het niet gedoogde circuit. Bovendien geldt een afstandscriterium ten opzichte van scholen voor coffeeshops.

Figuur 1.1 Plattegrond met (gesloten) coffeeshops in Rotterdam op 01-06-2009¹

¹ In deze figuur is weergegeven welke coffeeshops de verkoop van softdrugs hebben moeten staken na invoering van het afstandscriterium tot scholen en welke coffeeshops open zijn gebleven. De twee coffeeshops die in 2009 en 2010 zijn gesloten staan in figuur 1.1 weergegeven als opengebleven coffeeshops. De sluiting van deze coffeeshops heeft immers niets te maken met het afstandscriterium tot scholen. Verder is de coffeeshop in Hoek van Holland niet afgebeeld op deze plattegrond.

De invoering van het afstandscriterium tot scholen in Rotterdam heeft tot gevolg gehad dat met ingang van 1 juni 2009 coffeeshops binnen een straal van 200 meter én een loopafstand van 250 meter van scholen voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs of in de directe nabijheid van scholen voor speciaal basisonderwijs gesloten zijn. In totaal betrof dit 16 van de op dat moment aanwezige coffeeshops (figuur 1.1).

Onderzoek

De gemeente Rotterdam heeft onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL opdracht gegeven het coffeeshopbeleid te monitoren om zo meer inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingen van de uitgangspunten van het Rotterdamse coffeeshopbeleid. De monitor kent drie onderdelen: het volgen van overlast in de openbare ruimte in gebieden waar coffeeshops zijn gesloten én in gebieden waar coffeeshops open zijn gebleven; het volgen van het aanbod van softdrugs vanuit het niet gedoogde circuit (onder meer straathandel en woningen) in gebieden waar coffeeshops zijn gesloten; en het volgen van het normbesef ten aanzien van softdrugs, softdrugsgebruik en aanbod onder minderjarige jongeren in Rotterdam. De monitor meet met name of veranderingen op de drie onderdelen zijn opgetreden na sluiting van de 16 coffeeshops. Het Rotterdamse coffeeshopbeleid bestaat echter uit meer maatregelen, zoals ook in de eerste alinea staat beschreven.

Inmiddels hebben drie metingen plaatsgevonden. De 0-meting die is uitgevoerd voor de sluiting, van september 2008 tot en met mei 2009. Vervolgens zijn per 1 juni 2009 de 16 coffeeshops gesloten. Daarop volgend is de 1-meting verricht vanaf september 2009 tot en met mei 2010. Hiermee kan in kaart worden gebracht welke veranderingen op korte termijn hebben plaatsgevonden. Een jaar later in dezelfde periode is de 2-meting uitgevoerd, waarmee informatie kan worden gegeven over veranderingen op iets langere termijn. De verschillen tussen de metingen zijn getoetst op significantie.² Wanneer significante verschillen zijn gevonden, worden de resultaten van alle metingen gepresenteerd. Wanneer dit niet het geval is, worden enkel de resultaten van de laatste meting beschreven.

Per meting zijn ruim 600 omwonenden van coffeeshops geënquêteerd over veiligheid en overlast rond coffeeshops.³ Daarnaast zijn in totaal per meting aan ruim 10.000 jongeren van 12 tot 18 jaar vragen gesteld over normbesef, softdrugsgebruik en verkrijgbaarheid van softdrugs. Op middelbare scholen zijn in de onderbouwklassen ruim 8.500 jongeren geënquêteerd (via de GGD Jeugdmonitor), en aanvullend door ons in de bovenbouw en het eerste jaar MBO ongeveer 2.000.⁴ Daarnaast is speciale aandacht besteed aan kwetsbare jongeren⁵, aangezien uit onderzoek blijkt dat problematisch gebruik van cannabis onder

² De uitkomsten van de vergelijking tussen de 2-meting en de 0-meting en tussen de 1-meting en de 0-meting zijn statistisch getoetst op 'toeval'. Tevens zijn de resultaten van de 2-meting en 1-meting met elkaar vergeleken, waarbij nauwelijks significante verschillen zijn gevonden. In de statistische toetsing is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Er is gebruik gemaakt van de t-toets en de chi-kwadraat toets. Deze toetsen zijn gevoelig voor het aantal onderzoekselementen: hoe groter de steekproef, hoe eerder gevonden verschillen significant zijn.

³ Onder omwonenden vallen de bewoners die binnen een straal van 50 meter rondom een opengebleven of gesloten coffeeshop woonachtig zijn.

⁴ De Jeugdmonitor van de GGD is afgenomen bij klas 1 en 3 van het voortgezet onderwijs (onderbouw), terwijl door ons aanvullende enquêtes zijn afgenomen bij klas 4 en 5 van het voortgezet onderwijs en onder minderjarige eerstejaars scholieren van het middelbaar beroepsonderwijs (bovenbouw).

⁵ Onder kwetsbare jongeren wordt in dit rapport het volgende verstaan: jongeren met spijbelgedrag; vroegtijdig schoolverlaters; en zwerfjongeren. Deze groep geïnterviewden is niet één op één te

deze groepen vaker voorkomt (Biesma e.a. 2007). We hebben rond de 150 kwetsbare jongeren in de leeftijd van 13 tot 18 jaar per meting ondervraagd. Tevens hebben we gebruik gemaakt van deskresearch en zijn door ons registratiegegevens van de politie opgevraagd.

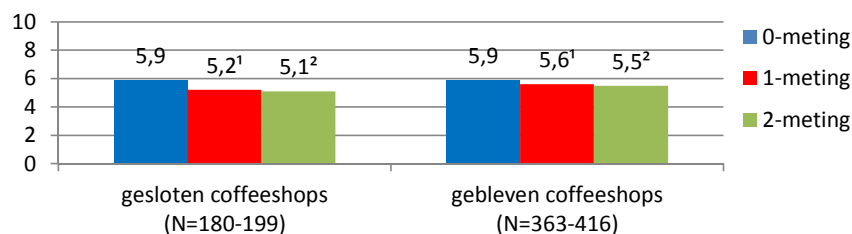
1.1 (Drugs)overlast

In deze paragraaf wordt de ervaren (drugs)overlast rondom (gesloten) coffeeshops in kaart gebracht. Er wordt onderscheid gemaakt in: het voorkomen van overlast; ervaren overlast; slachtofferschap; en onveiligheidsgevoelens.

Voorkomen overlast

Aan omwonenden van coffeeshops is gevraagd of soft- en harddrugproblemen voorkomen in de buurt ongeacht of ze hier persoonlijk hinder van hebben ervaren.

Figuur 1.2 Indicatorscores soft- en harddrugproblemen in de buurt op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Volgens omwonenden van zowel gesloten als opengebleven coffeeshops zijn de indicatoren soft- en harddrugproblemen afgenomen na de sluiting van 16 coffeeshops (zie figuur 1.2). Er is ook specifiek gevraagd naar het voorkomen van drugsoverlast ongeacht of de respondenten hier persoonlijk hinder van hebben ondervonden. Op langere termijn is de drugsoverlast gedaald. Volgens omwonenden van opengebleven coffeeshops is deze daling significant. Volgens omwonenden van gesloten coffeeshops is deze daling niet significant. Ongeveer de helft van de omwonenden van zowel gesloten als opengebleven coffeeshops zegt ten tijde van de 2-meting dat drugsoverlast (coffeeshopgerelateerde overlast en overlast van harddrugverslaafden) wel eens voorkomt.

Ervaren overlast

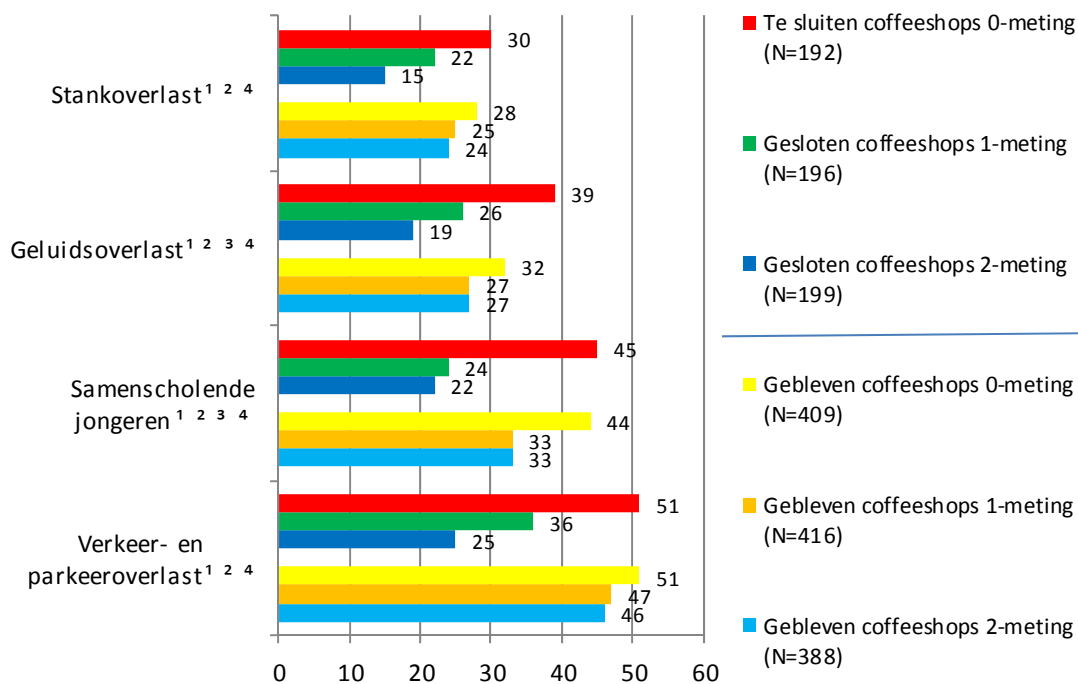
Daarnaast is omwonenden gevraagd of ze van verschillende buurtproblemen persoonlijk hinder hebben ervaren. De respondenten bij zowel gesloten als opengebleven coffeeshops ervaren ten tijde van de 2-meting persoonlijk minder overlast van jongeren en harddrugverslaafden dan ten tijde van de 0-meting.

Figuur 1.3 laat zien dat omwonenden van de (gesloten) coffeeshops vooral verkeer- en parkeeroverlast en jongerenoverlast ervaren. Geluidsoverlast en stankoverlast volgen op ruime afstand. Bij de gesloten coffeeshops zijn tussen de 0- en 2-meting volgens

vergelijken met één of meerdere doelgroepen voortkomend uit de doelgroep-indeling in het rapport "Ketensamenwerking kwetsbare personen in Rotterdam" (gemeente Rotterdam 2010a).

omwonenden zowel verkeer- en parkeeroverlast als jongerenoverlast, geluidsoverlast en stankoverlast sterk afgenomen. Ook bij de opengebleven coffeeshops is tussen de 0- en 2-meting de ervaren overlast afgenomen van verkeer en parkeren, samenscholende jongeren rondom coffeeshops, geluid en stank.

Figuur 1.3 Verschillende vormen van coffeeshopgerelateerde ervaren overlast volgens omwonenden (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting bij gesloten coffeeshops (bij $p < 0,05$).
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting bij gesloten coffeeshops (bij $p < 0,05$).
³ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting bij gebleven coffeeshops (bij $p < 0,05$).
⁴ Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting bij gebleven coffeeshops (bij $p < 0,05$).

Slachtofferschap

Het slachtofferschap in algemene zin (diefstal, inbraak, vandalisme en verkeersdelicten) is na sluiting van de 16 coffeeshops nagenoeg niet veranderd volgens omwonenden van zowel de gesloten als de opengebleven coffeeshops. Omwonenden van de gesloten coffeeshops zeggen ten tijde van de 2-meting wel minder vaak slachtoffer van diefstal te zijn geweest. Het percentage omwonenden dat zelf slachtoffer is geweest van één van de vormen van criminaliteit ligt vrijwel gelijk aan dat voor heel Rotterdam.

Onveiligheidsgevoelens en waardering buurt

Na de sluiting van de 16 coffeeshops is het percentage van de omwonenden dat zich wel eens onveilig voelt, nauwelijks veranderd bij zowel de gesloten coffeeshops als de opengebleven coffeeshops. Bij de 0- meting en de 2-meting voelt rond de 30% van de omwonenden van de gesloten coffeeshops zich wel eens onveilig in de omgeving van een coffeeshop, terwijl dit percentage bij de opengebleven coffeeshops op 33% ligt. Ook het percentage omwonenden van zowel de gesloten als de opengebleven coffeeshops dat zegt tevreden te zijn over het wonen in de buurt is voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops nagenoeg onveranderd.

Conclusies (drugs)overlast

Drugsoverlast is volgens omwonenden van opengebleven coffeeshops afgenomen, maar ligt nog wel steeds hoger dan in andere straten in Rotterdam. Hierbij moet worden bedacht dat coffeeshopgerelateerde overlast niet de enige vorm van drugsoverlast is die voorkomt in buurten waar coffeeshops zijn gevestigd. In deze buurten ervaren omwonenden ook overlast van (het gedrag van) harddrugverslaafden. Indien alleen wordt gekeken naar overlast in relatie tot coffeeshops dan is zowel bij gesloten als opengebleven coffeeshops een afname zichtbaar. Op korte termijn was deze daling reeds zichtbaar, maar omwonenden ervaren ook op langere termijn een afname van coffeeshopgerelateerde overlast. Rondom de sluiting van de coffeeshops zijn extra politiecontroles uitgevoerd, hetgeen wellicht mede de afname in coffeeshopgerelateerde overlast op korte en langere termijn kan verklaren.

1.2 Aanbod softdrugs

Hieronder wordt ingegaan op het aanbod van softdrugs in Rotterdam. Hierbij wordt aandacht besteed aan het aanbod vanuit coffeeshops en vanuit het niet gedoogde circuit. Bovendien wordt in kaart gebracht op welke wijze jongeren aan hun softdrugs zeggen te komen.

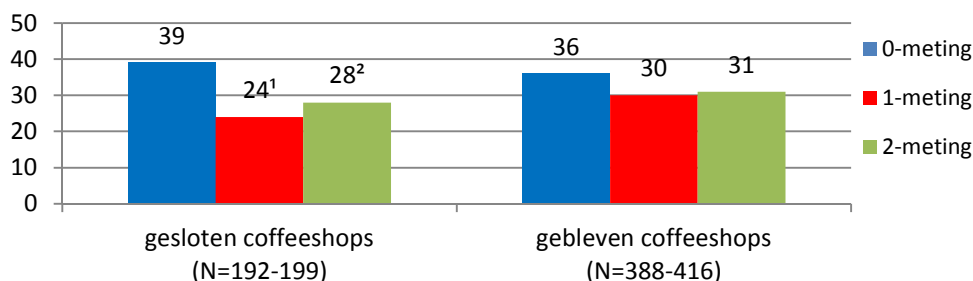
Coffeeshops

Het aantal gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) is gedaald. Eind 2008 lagen er 61 coffeeshops verspreid over de stad, waarvan 16 coffeeshops de verkoop van softdrugs hebben moeten staken per 1 juni 2009. Zeven coffeeshops hebben hun exploitatie geheel gestaakt, negen hebben een doorstart gemaakt als koffie- of theehuis, café of cafetaria. In 2009 en 2010 zijn wederom twee coffeeshops gesloten, waardoor op dit moment in totaal 43 coffeeshops zijn gevestigd in Rotterdam. Deze twee coffeeshops waren niet gelegen binnen het afstandscriterium van een school, maar hebben hun exploitatie moeten staken na beëindiging van het huurcontract door de pandeigenaar.

Niet gedoogde verkooppunten

Na sluiting van de 16 coffeeshops hebben omwonenden van gesloten coffeeshops het vermoeden dat de handel in softdrugs en/of harddrugs vanuit panden in de buurt niet is toe- of afgenomen, terwijl het percentage omwonenden van gebleven coffeeshops dat denkt dat er niet gedoogde verkooppunten in de buurt van de coffeeshops zijn gevestigd, verder is gedaald.

Figuur 1.4 Straathandel volgens omwonenden (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Volgens de omwonenden lijkt bij gesloten coffeeshops het aanbod van softdrugs op straat te zijn gedaald na sluiting van de 16 coffeeshops, terwijl bij de opengebleven coffeeshops

geen significante verschillen zijn gevonden (zie figuur 1.4). Rond de gesloten coffeeshops zegt in de 2-meting 28% van de omwonenden dat er drugs op straat worden verhandeld. Dit is een significante daling van 11 procentpunt ten opzichte van de 39% in de 0-meting.

Wijze waarop jongeren aan softdrugs komen

Jongeren verkrijgen softdrugs vaak indirect uit een coffeeshop; zij zeggen voornamelijk via vrienden, familieleden of schoolgenoten aan hasj en wiet te komen. Wanneer vervolgens gevraagd wordt hoe vrienden aan softdrugs komen dan is dat in de meeste gevallen (gemiddeld 70%) in een coffeeshop. Kwetsbare jongeren zeggen minder vaak hasj en wiet te kopen in een coffeeshop, terwijl ze niet vaker softdrugs bij niet gedoogde verkooppunten zeggen aan te schaffen. Waarschijnlijk kopen ze meer per keer. Het aanbod op straat is sinds de sluiting van de coffeeshops weinig veranderd. Het lijkt erop dat de sluiting van coffeeshops niet heeft geleid tot een toename van dealactiviteiten. Wel is het aanbod van softdrugs op straat volgens zowel bovenbouwscholieren bij opengebleven als bij gesloten coffeeshops gedaald.

Conclusies aanbod softdrugs

Het aanbod van softdrugs vanuit het niet gedoogde circuit lijkt ook op langere termijn niet te zijn toegenomen na sluiting van de 16 coffeeshops. Volgens omwonenden van coffeeshops lijkt dit te zijn afgenomen, terwijl ook bovenbouwscholieren zeggen minder vaak softdrugs te krijgen aangeboden op straat. De verscherpte justitiële en bestuurlijke aandacht en controle van politie en gemeente de afgelopen jaren als het gaat om de gebieden met (gesloten) coffeeshops kan ertoe hebben bijgedragen dat het niet gedoogde aanbod niet is toegenomen. Het lijkt dan ook van belang om de controles en het politiewerk voort te zetten om te voorkomen dat de drugshandel zal toenemen in deze buurten.

Verder is het koopgedrag van jongeren sinds de sluiting van de 16 coffeeshops nauwelijks veranderd. Een klein deel van de jongeren zegt softdrugs in een coffeeshop te kopen, wat ten tijde van de 2-meting bij de kwetsbare jongeren is gedaald. De meeste jongeren krijgen indirect softdrugs (via vrienden) uit coffeeshops, hetgeen niet is veranderd. Er is niet gevraagd of die vrienden wel of niet op dezelfde school zitten (in de buurt van een coffeeshop). Softdrugs kunnen ook elders (niet in de directe omgeving van school) zijn gekocht.

1.3 Normbesef en gebruik softdrugs

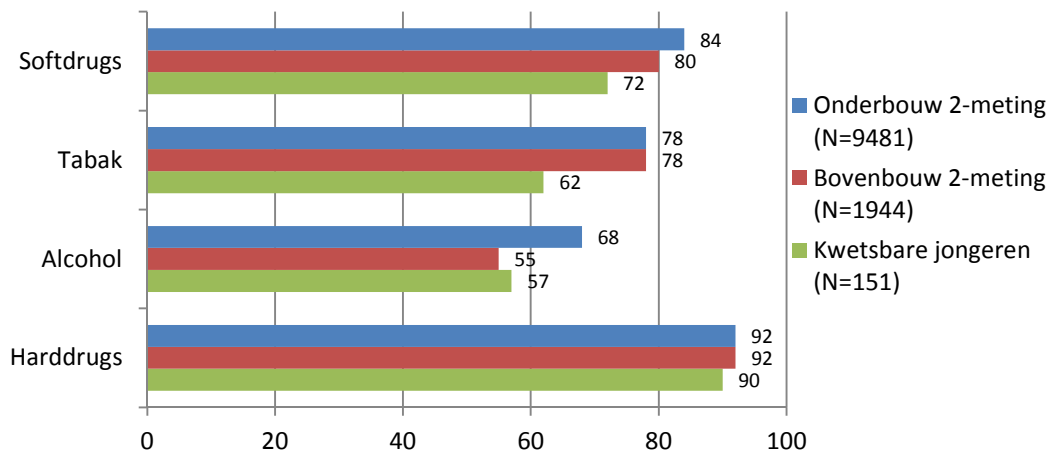
Deze paragraaf behandelt het normbesef dat jongeren hebben ten aanzien van softdrugs, terwijl eveneens het softdrugsgebruik door jongeren wordt besproken.

Normbesef

Het normbesef over softdrugs onder Rotterdamse jongeren is hoger dan op basis van eerder onderzoek zou worden verwacht. Sinds de sluiting van de 16 coffeeshops zijn er bij de jongeren tussen de verschillende metingen enkele significante verschillen gevonden in het normbesef ten aanzien van softdrugsgebruik. Zo vindt tijdens de 2-meting een lager percentage van de onderbouwscholieren op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops dat hasj- of wietgebruik een negatieve invloed heeft op school/werk. Een toenemend percentage van de kwetsbare jongeren is het eens met de stelling dat hasj en wietgebruik somber en neerslachtig maakt (van 15% naar 32%). Het overgrote deel van de jongeren (meer dan 84%) denkt tijdens de 2-meting dat hasj- en wietgebruik een verslavende werking heeft. Een ruime meerderheid van de jongeren (meer dan 76%) is van mening dat het slecht is als leeftijdsgenoten hasj en wiet gebruiken.

Het merendeel van de jongeren (meer dan 72%) verwacht dat softdrugsgebruik hoge gezondheidsrisico's met zich meebrengt (figuur 1.5). Het percentage dat dit denkt over het gebruik van tabak is ongeveer even groot. Gezondheidsrisico's bij het gebruik van alcohol worden lager ingeschat en bij harddrugsgebruik hoger. Kwetsbare jongeren schatten de gezondheidsrisico's van softdrugs-, tabak- en harddrugsgebruik lager in dan scholieren in de onder- en bovenbouw.

Figuur 1.5 Onderbouw- en bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren die verwachten dat genotmiddelen een hoog gezondheidsrisico met zich meebrengen (2-meting), in %

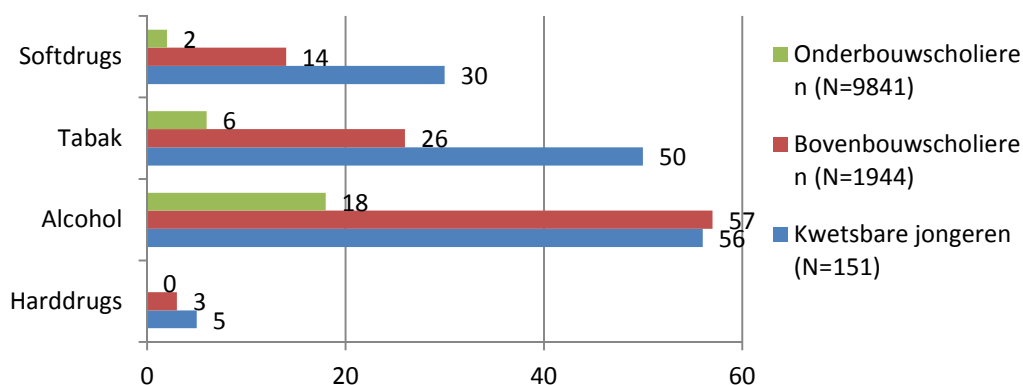
Het aantal jongeren dat aangeeft dat hun ouders op de hoogte zijn van hun softdrugsgebruik is klein en is niet veranderd. Dit komt ook naar voren uit eerder onderzoek: in onderzoek van Biesma e.a. (2007) merkt een aantal sleutelinformanten op dat wanneer jongeren in behandeling zijn voor een (softdrugs)verslaving en hun ouders worden daarbij betrokken, de ouders vaak weinig kennis blijken te hebben over het middelengebruik in het algemeen en van hun kind(eren) in het bijzonder.

Gebruik

Na sluiting van de 16 coffeeshops is er weinig veranderd in de frequentie van het softdrugsgebruik, de startleeftijd van softdrugsgebruik en de locaties waar softdrugsgebruik plaatsvindt. Dit geldt voor zowel leerlingen op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops als leerlingen op overige scholen. Rond de helft van de jongeren die ooit softdrugs hebben gebruikt heeft dit de maand voorafgaand aan het onderzoek gedaan. Het gebruik van softdrugs onder jongeren (ooit en actueel) is weinig veranderd na sluiting van de 16 coffeeshops. Alleen het percentage bovenbouwscholieren op scholen niet in de buurt van een (gesloten) coffeeshop dat ooit en de afgelopen maand softdrugs heeft gebruikt, is significant toegenomen sinds de sluiting van de 16 coffeeshops. Het gebruik van tabak, alcohol en harddrugs is eveneens nauwelijks veranderd sinds de sluiting van de 16 coffeeshops. Softdrugsgebruik (en het gebruik van andere genotmiddelen) neemt toe met de leeftijd van de jongeren. Bovenbouwscholieren hebben vaker ooit hasj of wiet gebruikt (gemiddeld 25%) dan onderbouwscholieren (gemiddeld 5%). Softdrugsgebruik (en het gebruik van andere genotmiddelen) komt vaker voor bij kwetsbare jongeren: van de kwetsbare jongeren heeft meer dan de helft (54%) wel eens hasj of wiet gebruikt, hetgeen niet is toe- of afgenomen.

Figuur 1.6 laat zien dat recent gebruik van alcohol en tabak vaker voorkomt dan dat van softdrugs, terwijl het recente gebruik van harddrugs veel lager ligt.

Figuur 1.6 Recent gebruik genotsmiddelen onderbouwscholieren, bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren (2-meting), in %

Bovenbouwscholieren beginnen gemiddeld op hun 14e met het roken van hun eerste joint, terwijl kwetsbare jongeren gemiddeld op hun 13e levensjaar beginnen. Ongeveer de helft van alle onderbouwscholieren en ruim een derde van alle bovenbouwscholieren zegt minder dan één joint per keer te roken. Het roken van drie of meer joints komt vaker voor onder kwetsbare jongeren dan onder scholieren in de onder- en bovenbouw. Op straat (in een park of elders buiten) en bij vrienden zijn volgens de jongeren de meest favoriete plekken om te blowen.

Conclusies normbesef en gebruik softdrugs

Bij de nulmeting lag het normbesef al vrij hoog, waarin sinds de sluiting van de 16 coffeeshops (nog) nauwelijks verandering is opgetreden. Het normbesef over softdrugs onder Rotterdamse jongeren is nog steeds hoger dan op basis van eerder onderzoek werd verwacht (Biesma e.a. 2007). De aard en omvang van het softdrugsgebruik laten ook weinig veranderingen zien. Het is hierbij de vraag of er na deze twee jaren al veranderingen kunnen worden vastgesteld. Het lijkt lang, maar ook uit ander onderzoek blijkt dat het tijd kost om dergelijk gedrag te veranderen (Kruize en Bieleman 2008, 2005a, 2005b; Bieleman en Nijkamp 2011).

Binnen- en buitenlands onderzoek wijst verder uit dat voorlichting en handhaving elkaars effect versterken, wat leidt tot synergie (Tamis 2004; Silvernars en Neve 2007; Delhomme e.a. 2009). Dit is ook de opzet van het coffeeshopbeleid in Rotterdam geweest: naast voorlichting is ook ingezet op handhaving. Het normbesef was echter al hoog voorafgaand aan de sluiting, hetgeen een nog verdere verhoging moeilijk maakt. Hierdoor zal verandering c.q. vermindering van het gedrag c.q. het gebruik waarschijnlijk nog meer tijd in beslag nemen. Bovendien wordt normbesef ten opzichte van genotsmiddelen niet alleen beïnvloed door lokaal beleid, maar heeft vooral ook landelijk en Europees beleid hierop een grote invloed.

2. ACHTERGROND

Om aan te sluiten op actuele ontwikkelingen in de stad, waaronder het softdrugsgebruik onder (kwetsbare) jongeren, heeft de gemeente Rotterdam een aantal jaren geleden besloten het toentertijd tien jaar oude Rotterdamse coffeeshopbeleid te herzien (Gemeente Rotterdam 2007). De eerste nota over coffeeshopbeleid in de gemeente Rotterdam dateert van maart 1997, terwijl op 1 oktober 2007 'Het Rotterdamse coffeeshopbeleid 2007' in werking is getreden.¹ Binnen het coffeeshopbeleid staat de ontmoediging van softdrugsgebruik centraal. Dit wordt bereikt door strikte handhaving, actieve voorlichting en substantiële beperking van het softdrugsaanbod via coffeeshops en vanuit het illegale circuit. Uitgangspunten daarbij zijn onder meer bescherming van kwetsbare groepen en bestrijding van overlast, verloedering van het straatbeeld en normvervaging aangaande softdrugsgebruik onder jongeren (Gemeente Rotterdam 2007).

2.1 Coffeeshopbeleid Rotterdam

De gemeente Rotterdam hanteert zowel een standstill-beleid als het beleid van het afnemend maximum.² Hierbij worden de landelijke definities van de AHOJ-G+-criteria³ gehanteerd. Het beleid is op dit punt ongewijzigd. Het nieuwe coffeeshopbeleid bestaat uit een pakket aan maatregelen en criteria waaraan de gemeente, de politie, het Openbaar Ministerie en de exploitant zich hebben verplicht. Een belangrijke beleidswijziging van het Rotterdamse coffeeshopbeleid in 2007 betreft de invoering van een afstandscriterium voor bestaande coffeeshops ten opzichte van instellingen voor voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en speciaal basisonderwijs.⁴ Per 1 oktober 2007 geldt in Rotterdam een afstandscriterium waarbij per 1 juni 2009 alle coffeeshops gelegen binnen een afstand van 200 meter hemelsbreed en op 250 meter loopafstand van scholen voor voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en in de directe nabijheid van speciaal basisonderwijs de verkoop van softdrugs moeten staken. De invoering heeft tot gevolg gehad dat per 1 juni 2009 16 coffeeshops de verkoop van softdrugs hebben moeten staken, terwijl 45 coffeeshops hiermee door mochten gaan.⁵ Van de 16 gesloten coffeeshops

¹ Tussen 1997 en 2007 hebben wel diverse bijstellingen van het beleid plaatsgevonden.

² Standstill-beleid houdt in dat er geen nieuwe coffeeshops worden toegelaten. Het afnemende maximumbeleid heeft tot gevolg dat wanneer de exploitatie van een coffeeshop wordt beëindigd er geen andere coffeeshop voor terugkomt. Verplaatsing is niet mogelijk. Overname van een coffeeshop door een nieuwe exploitant is in het geval van weigering van een vergunning of intrekking van een vergunning en sluiting voor onbepaalde tijd niet mogelijk. Deze genoemde voorbeelden zijn niet limitatief.

³ De landelijke definities van de AHOJ-G+ criteria zijn als volgt: geen Affichering; geen Harddrugs; geen Overlast; geen verkoop aan Jeugdigen (leeftijdsgrens van 18 jaar); en geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie (grens is 5 gram per 24 uur per klant). Daarnaast mag geen alcohol en maximaal 500 gram softdrugs aanwezig zijn in de inrichting.

⁴ Op scholen voor speciaal onderwijs groeien kinderen op in een omgeving met sociale en psychische problematiek en is een confrontatie met coffeeshops in de buurt van school niet wenselijk (Gemeente Rotterdam 2007).

⁵ In 2009 en 2010 zijn wederom twee coffeeshops gesloten, waardoor op dit moment in totaal 43 coffeeshops zijn gevestigd in Rotterdam. Deze coffeeshops waren niet gelegen binnen het afstandscriterium van een school, maar hebben hun exploitatie moeten staken na beëindiging van het huurcontract door de pandeigenaar.

hebben inmiddels zeven hun exploitatie geheel gestaakt, terwijl negen voormalig coffeeshophouders zijn doorgedaan als café, theehuis of cafetaria.

Parallel aan het terugdringen van coffeeshops bij scholen is er ook een impuls gegeven aan (les)programma's over de gevaren van drugsgebruik op scholen. Hierbij is aansluiting gezocht bij bestaande programma's.⁶ Daarnaast wordt in coffeeshops voorlichting gegeven aan bezoekers. Dit betekent dat in alle coffeeshops in Rotterdam goed voorlichtingsmateriaal beschikbaar moet zijn en dat het personeel van de coffeeshops voldoende deskundig dient te zijn om bezoekers goede informatie over de effecten en risico's van cannabisgebruik te verschaffen.⁷ Daarnaast zijn er nog enkele aanvullende bestuursrechtelijke criteria, te weten: coffeeshopeigenaren dienen een verklaring van goed betalingsgedrag van de belastingdienst te hebben; en coffeeshops dienen een open en transparante inrichting te hebben. Verder is de strikte handhaving aan de hand van het handhavingsarrangement voortgezet. Dit betekent dat illegaal aanbod (op straat of in horeca) wordt aangepakt, terwijl de coffeeshops regelmatig worden gecontroleerd.⁸

Rondom de sluiting van de coffeeshops heeft de politie extra controles uitgevoerd bij zowel de coffeeshops die zijn gesloten als de coffeeshops die open zijn gebleven.⁹ De extra controles hebben onder meer betrekking op de aanpak van overlast, met het accent op parkeren en verkeersoverlast. Daarnaast heeft er extra toezicht plaatsgevonden op de gekochte hoeveelheid softdrugs door klanten, de maximaal toegestane handelsvoorraad van een coffeeshop en op de leeftijdscontrole.

Bij één coffeeshop zijn in 2009 minderjarigen in de coffeeshop aangetroffen, waarna een sanctie (sluiting van drie maanden) is opgelegd. Daarnaast is een coffeeshop voor zes maanden gesloten voor overschrijding van de handelsvoorraad en verkooptransactie. Tevens is aan een coffeeshop een bestuurlijke maatregel opgelegd voor overschrijding van de handelsvoorraad. In 2010 is aan vijf coffeeshops een bestuurlijke waarschuwing gegeven voor een kleine overschrijding van de handelsvoorraad. Verder heeft in 2010 in een coffeeshop een steekincident plaatsgevonden, waarvoor de coffeeshopexploitant niet verantwoordelijk is gesteld. Tot op heden is in 2011 één bestuurlijke waarschuwing gegeven voor overtreding van het afficheringscriterium.

Rotterdam is overigens niet de enige gemeente die een afstandscriterium tot scholen heeft opgenomen in het beleid. Bij een groot deel van de gemeenten met coffeeshops (77%) is dit

⁶ Voorlichting over cannabis maakt in belangrijke mate deel uit van 'De Gezonde School en Genotmiddelen' (DGSG). Het legt het accent op het versterken van de weerbaarheid en het oefenen in het maken van eigen verantwoorde keuzes. Jaarlijks worden vanuit DGSG in Rotterdam ongeveer 50 scholen in het voortgezet en basis onderwijs bereikt, waarvan zo'n 15 het complete programma volgen. Daarnaast zijn verschillende websites, naast www.alcoholenik.nl ook www.nuchterrotterdam.nl (sinds april 2008) en www.cannabisenik.nl (sinds september 2009), opgezet door Bouman GGZ in opdracht van de gemeente, met informatie, zelftests, advies en trainingen onder begeleiding van een coach.

⁷ Samen met de Vereniging van Rotterdamse Coffeeshop Ondernemers (VRCO) en Bouman GGZ is daarom in de periode 2006-2008 door de GGD een cursus voor coffeeshoppers ontwikkeld, uitgetest en geëvalueerd. De inhoud van de cursus bestaat uit productkennis, wetgeving en beleid, beroepsethiek en verkoopvaardigheden, kennis van het gebruik en eerste hulp bij cannabis-incidenten. In juni 2011 zijn 461 cursisten geslaagd voor deze cursus. Sinds 1 juni 2009 is deze cursus verplicht voor medewerkers die op de vergunning staan vermeld. In de opstartfase zijn de cursussen betaald door de gemeente, maar inmiddels dienen de coffeeshops zelf de cursus te betalen. Eind juni 2011 is de eerste cursus gestart, waarvoor de coffeeshopexploitanten zelf hebben betaald.

⁸ Per coffeeshop vinden er minimaal tien controles per jaar plaats.

⁹ Het aantal extra controles rondom de sluiting is niet bekend.

het geval (Bieleman en Nijkamp 2010). In deze gemeenten is het afstandscriterium echter een ex-ante criterium, hetgeen inhoudt dat het vestigingscriterium niet actief wordt gehandhaafd. Het criterium geldt niet voor bestaande coffeeshops, maar is alleen van toepassing voor de vestiging van een (nieuwe) coffeeshop. Indien in Nederland een beleid zou worden gevoerd waarbij bestaande coffeeshops niet binnen een afstand van 250 meter hemelsbreed van een school¹⁰ mogen zijn gelegen dan kunnen tenminste 94 coffeeshops geen softdrugs meer verkopen op de huidige locatie (Bieleman en Nijkamp 2010). Indien het kabinet Rutte-Verhagen het plan doorzet van 350 meter afstand tussen coffeeshops en scholen dan zullen nog meer coffeeshops moeten worden verplaatst of gesloten.¹¹

Monitor

Om meer inzicht te verkrijgen in de ontwikkelingen van de uitgangspunten van het Rotterdamse coffeeshopbeleid heeft de gemeente Rotterdam onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL opdracht gegeven het coffeeshopbeleid te monitoren. De monitor kent drie onderdelen, te weten:

- het volgen van overlast in de openbare ruimte in gebieden waar coffeeshops zijn gesloten én in gebieden waar coffeeshops open zijn gebleven;
- het volgen van het aanbod van softdrugs vanuit het illegale circuit (onder meer straathandel en woningen) in gebieden waar coffeeshops zijn gesloten;
- het volgen van het normbesef ten aanzien van softdrugs, softdrugsgebruik en -aanbod onder minderjarige (kwetsbare) jongeren in Rotterdam.

Inmiddels hebben drie metingen plaatsgevonden. De 0-meting die is uitgevoerd voor de sluiting, van september 2008 tot en met mei 2009. Vervolgens zijn per 1 juni 2009 de 16 coffeeshops gesloten. Daarop volgend is de 1-meting verricht vanaf september 2009 tot en met mei 2010. Hiermee kan in kaart worden gebracht welke veranderingen op korte termijn hebben plaatsgevonden. Een jaar later in dezelfde periode is de 2-meting uitgevoerd, waarmee informatie kan worden gegeven over veranderingen op iets langere termijn. Enkele onderdelen van het Rotterdamse coffeeshopbeleid (waaronder bijvoorbeeld de intensivering van lesprogramma's voor scholen) zijn eind 2007 al in werking zijn getreden. De monitor meet dan ook met name ontwikkelingen na de sluiting van de 16 coffeeshops die binnen het afstandscriterium van een school vielen.

2.2 Onderzoeksvragen

In de doelstellingen van het Rotterdams coffeeshopbeleid kunnen de volgende drie hoofdonderwerpen worden onderscheiden: (drugs)overlast; aanbod softdrugs; en normbesef en gebruik softdrugs. De hoofdonderwerpen zijn vervolgens uitgesplitst in een aantal subvragen.

1. (Drugs)overlast

1. Wat is de aard en omvang van de overlast in de buitenruimte in gebieden waar coffeeshops zijn gesloten en waar coffeeshops zijn gebleven (voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops gelegen binnen het afstandscriterium van een school)?
2. Hoe is de beleving van de openbare ruimte door omwonenden (voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops gelegen binnen het afstandscriterium van een school)?

¹⁰ Onder school worden scholen voor voortgezet onderwijs verstaan.

¹¹ Het is nog onduidelijk hoeveel coffeeshops dit betreft. Volgens NRC Handelsblad zouden dan bijna zes op de tien coffeeshops moeten worden verplaatst of gesloten als het kabinet het plan om 350 meter afstand tussen coffeeshops en scholen te houden, doorzet (4 januari 2011).

2. Aanbod softdrugs

3. Wat is de aard en omvang van de verkoop van softdrugs vanuit het legale en illegale circuit (voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops gelegen binnen het afstandscriterium van een school)?
4. Hoe komen minderjarige (kwetsbare) jongeren doorgaans aan softdrugs (voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops gelegen binnen het afstandscriterium van een school)?

3. Normbesef en gebruik

5. Wat is het normbesef ten aanzien van het gebruik van softdrugs en het besef over gezondheidsrisico's van het gebruik van softdrugs onder minderjarige (kwetsbare) jongeren (voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops gelegen binnen het afstandscriterium van een school)?
6. Wat is de aard en omvang van het softdrugsgebruik onder minderjarige (kwetsbare) jongeren (voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops gelegen binnen het afstandscriterium van een school)?

2.3 Methodologische verantwoording

Hieronder wordt kort ingegaan op de verschillende onderzoeksmethoden die in de monitor worden toegepast. Een uitgebreide methodologische verantwoording staat vermeld in bijlage 1. De Ausgangssituatie, voordat de coffeeshops die te dicht bij scholen zijn gevestigd zijn gesloten, is vastgelegd in een 0-meting. Door middel van vervolgmetingen na de sluiting van de desbetreffende coffeeshops worden de ontwikkelingen gevolgd. Om de onderzoeksvragen, behorende bij de drie hoofdonderwerpen, te beantwoorden zijn diverse werkzaamheden verricht. Tabel 2.1 laat zien dat sommige methoden informatie verschaffen over meerdere hoofdonderwerpen.

Tabel 2.1 Hoofdonderwerpen en onderzoeksmethoden

	1. (Drugs)overlast	2. Aanbod softdrugs	3. Normbesef en gebruik softdrugs
A. Enquête onder omwonenden coffeeshops	X	X	
B. Registratiegegevens politie	X	X	
C. Inventarisatie coffeeshops		X	
D. Enquête onder schoolgaande jongeren onderbouw		X	X
E. Enquête onder schoolgaande jongeren bovenbouw		X	X
F. Enquête onder kwetsbare jongeren		X	X

Deskresearch

Voor het actualiseren van het algemene beeld is allereerst begonnen met deskresearch. Alle relevante informatie en reeds aanwezige gegevens over softdrugsgebruik onder minderjarige (kwetsbare) jongeren, het aanbod van softdrugs en softdrugserelateerde overlast zijn verzameld. Op deze wijze zijn de lokale situatie en recente ontwikkelingen zo goed mogelijk in beeld gebracht.

Enquête omwonenden

Rondom de 61 Rotterdamse coffeeshops¹² eind 2008 zijn in een straal van 50 meter omwonenden benaderd voor deelname aan het onderzoek. Deze personen zijn één jaar (1-meting) en twee jaar later (2-meting) in dezelfde periode geënquêteerd. In totaal zijn per meting ruim 600 omwonenden geënquêteerd. Omwonenden van coffeeshops zijn telefonisch vragen gesteld over vormen van overlast en criminaliteit die volgens hen in hun buurt voorkomen en of zij daar hinder van hebben ondervonden.

Enquête minderjarige (kwetsbare) jongeren¹³

In totaal zijn per meting ruim 10.000 jongeren van 12 tot 18 jaar geënquêteerd over normbesef ten aanzien van genotmiddelen, softdrugsgebruik en verkrijgbaarheid van softdrugs. Op middelbare scholen zijn via de GGD Jeugdmonitor in de onderbouwklassen ruim 8.500 jongeren geënquêteerd. In de bovenbouw en het eerste jaar MBO hebben we rond de 2.000 minderjarige jongeren ondervraagd. Daarnaast is speciale aandacht besteed aan kwetsbare jongeren, waarvan wij zo'n 150 in de leeftijd van 13 tot 18 jaar hebben geïnterviewd.

Politieregistraties

Bij de politie Rotterdam-Rijnmond zijn incidenten opgevraagd die in de gemeente Rotterdam tussen 1 juli 2008 en 31 maart 2009 (0-meting) en in dezelfde periode één jaar (1-meting) en twee jaar (2-meting) later hebben plaatsgevonden en door de politie zijn geregistreerd. Voor alle metingen zijn incidenten opgevraagd die betrekking hebben op: drugshandel en drugsgebruik; overlast; vandalisme; geweld; en verkeer. Per incident is aangegeven op welke locatie, datum en tijdstip deze heeft plaatsgevonden. Verder is nagegaan of een incident binnen een straal van 50 meter rond een coffeeshop heeft plaatsgevonden.¹⁴

2.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken worden de resultaten van de verschillende onderzoeksactiviteiten behandeld. Hoofdstuk 3 besteedt aandacht aan de verschillende vormen van (drugs)overlast. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het legale en illegale aanbod van softdrugs, terwijl in hoofdstuk 5 het softdrugsgebruik onder jongeren en het normbesef ten aanzien van het gebruik aan bod komt.

¹² Ten tijde van de 0-meting waren er 62 coffeeshops gevestigd in Rotterdam, maar tussen de 0- en de 1-meting (eind 2008) is er nog een coffeeshop gesloten. Deze coffeeshop was niet gelegen binnen het afstandscriterium van een school, maar is gesloten om een andere reden. Derhalve is deze gesloten coffeeshop niet meegenomen in de monitor en worden in dit rapport de ontwikkelingen rondom 61 coffeeshops gevolgd: 45 opengebleven coffeeshops en 16 coffeeshops die zijn gesloten omdat ze te dicht in de buurt van een school waren gelegen. Tussen de 1-meting en de 2-meting zijn nog twee coffeeshops gesloten, na beëindiging van het huurcontract door de pandeigenaar. Bij de 2-meting wordt derhalve gekeken naar de (ervaren) overlast in de omgeving van de 43 coffeeshops die zijn opengebleven.

¹³ In bijlage 1 wordt de definitie van (kwetsbare) jongeren gegeven.

¹⁴ Hierbij moet wel worden bedacht dat bij een deel van de incidenten geen huisnummer is genoteerd, maar wel een straatnaam. Van deze incidenten is niet te bepalen of ze binnen een straal van 50 meter hebben plaatsgevonden. Deze incidenten zijn niet meegenomen, waardoor het vermelde aantal incidenten in de buurt van coffeeshops mogelijk hoger is. Tevens bestaat de mogelijkheid dat de geregistreerde incidenten geen (directe) relatie met de desbetreffende coffeeshops hebben.

3. (DRUGS)OVERLAST

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de enquêtes die zijn gehouden onder omwonenden in de buurt van (gesloten) coffeeshops. In totaal zijn per meting ruim 600 omwonenden geënquêteerd over vormen van overlast in de buurt van (gesloten) coffeeshops. De resultaten tussen de verschillende metingen zijn getoetst op significantie.¹ Significante verschillen tussen de verschillende metingen worden bij de figuren weergegeven met behulp van nummers.² Waar geen significante verschillen zijn gevonden tussen de drie metingen worden alleen de resultaten van de 2-meting in de figuren gepresenteerd.

Hieronder worden allereerst de belangrijkste resultaten van dit hoofdstuk gepresenteerd. Vervolgens worden in paragraaf 1 de vormen van overlast beschreven waarvan de respondenten aangeven dat deze voorkomen in de buurt ongeacht of zij hier persoonlijk hinder van hebben ervaren, terwijl paragraaf 3.2 ingaat op de overlast waarvan respondenten persoonlijk hinder hebben ondervonden. In paragraaf 3.3 wordt het slachtofferschap behandeld. Paragraaf 3.4 beschrijft de onveiligheidsgevoelens en de beleving van de buurt. Tot slot is in kaart gebracht hoeveel (overlast)meldingen in de directe omgeving van (gesloten) coffeeshops bij de politie staan geregistreerd.

Voorkomen overlast

- Volgens omwonenden van zowel gesloten als gebleven coffeeshops zijn in de 2-meting de indicatoren soft- en harddrugproblemen en vermogensdelicten afgenomen na de sluiting van 16 coffeeshops.
- Wanneer specifiek wordt gevraagd naar het voorkomen van drugsoverlast ongeacht of de respondenten hier persoonlijk hinder van hebben ondervonden dan is dit in de 2-meting niet significant gedaald volgens omwonenden van gesloten coffeeshops, terwijl dit volgens omwonenden van gebleven coffeeshops wel is gedaald. Ongeveer de helft van de omwonenden van zowel gesloten als gebleven coffeeshops zegt ten tijde van de 2-meting dat drugsoverlast (coffeeshopgerelateerde overlast en overlast van harddrugverslaafden) wel eens voorkomt.

Ervaren overlast

- Daarnaast is omwonenden gevraagd of ze van verschillende buurtproblemen persoonlijk hinder hebben ervaren. De respondenten bij zowel gesloten als gebleven coffeeshops ervaren ten tijde van de 2-meting persoonlijk minder overlast van jongeren en harddrugverslaafden dan ten tijde van de 0-meting.

¹ De uitkomsten van de vergelijking tussen de 2-meting en de 0-meting en tussen de 1-meting en de 0-meting zijn statistisch getoetst op 'toeval'. In de statistische toetsing is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Er is gebruik gemaakt van de t-toets en de chi-kwadraat toets. Deze toetsen zijn gevoelig voor het aantal onderzoekselementen: hoe groter de steekproef, hoe eerder gevonden verschillen significant zijn. Verschillen tussen beide metingen bij leerlingen op scholen binnen een straal van 200 meter van (gesloten) coffeeshops zullen, gezien de geringere steekproefomvang, minder snel significant zijn dan die bij leerlingen op overige scholen.

² Significante verschillen tussen de 1- en de 0-meting worden bij de figuren in superscript weergegeven met een 1, terwijl die tussen de 2- en de 0-meting in superscript worden weergegeven met een 2. Eventuele significante verschillen tussen de 2- en de 1-meting worden in superscript vermeld met een 3.

- Indien specifiek wordt gevraagd naar overlast in relatie tot coffeeshops dan ervaren omwonenden in de 2-meting vooral persoonlijk hinder van verkeer, parkeren en jongeren. Geluidsoverlast en stankoverlast volgen op ruime afstand. Overlast in relatie tot coffeeshops is bij coffeeshops die zijn gesloten tussen de 0- en 2-meting nog verder afgenomen dan tussen de 0- en 1-meting al het geval was. Ook bij de gebleven coffeeshops is tussen de 0- en 2-meting de ervaren overlast afgenomen van verkeer en parkeren, samenscholende jongeren rondom coffeeshops, geluid en stank.

Slachtofferschap

- Het slachtofferschap in algemene zin (diefstal, inbraak, vandalisme en verkeersdelicten) is na sluiting van de 16 coffeeshops nagenoeg niet veranderd volgens de respondenten. Omwonenden van gesloten coffeeshops zeggen ten tijde van de 2-meting wel minder vaak slachtoffer van diefstal te zijn geweest dan ten tijde van de 0-meting.
- Ook in de 2-meting is het percentage omwonenden dat zelf slachtoffer is geweest van één van de vormen van criminaliteit vrijwel gelijk aan dat voor heel Rotterdam.

Onveiligheidsgevoelens en waardering buurt

- Het percentage omwonenden dat zich wel eens onveilig voelt na sluiting van de 16 coffeeshops is weinig veranderd bij zowel gesloten coffeeshops als gebleven coffeeshops.
- Rond de 30% van de omwonenden voelt zich in de 2-meting wel eens onveilig in de omgeving van een coffeeshop. Dit is vrijwel gelijk aan de onveiligheidsgevoelens van omwonenden in heel Rotterdam.
- Het percentage omwonenden van zowel gesloten als gebleven coffeeshops dat tevreden is over het wonen in de buurt is voor (0-meting) en na (2-meting) de sluiting van de 16 coffeeshops nauwelijks veranderd.

3.1 Voorkomen overlast

Allereerst is de omwonenden gevraagd aan te geven of overlast naar hun mening voorkomt in de buurt waar ze wonen, ongeacht of zij hiervan persoonlijk hinder hebben ervaren of slachtoffer van zijn geweest. Tevens is gevraagd naar het voorkomen van overlast in relatie tot coffeeshops.

Voorkomen buurtproblemen

De omwonenden is gevraagd om van verschillende voorvallen en misdrijven aan te geven of die naar hun mening voorkomen in hun woonomgeving. De voorvallen en misdrijven zijn onderverdeeld in vier indicatoren³, bestaande uit verschillende items: a. soft- en harddrugproblemen; b. verloedering; c. dreiging; en d. vermogensdelicten.

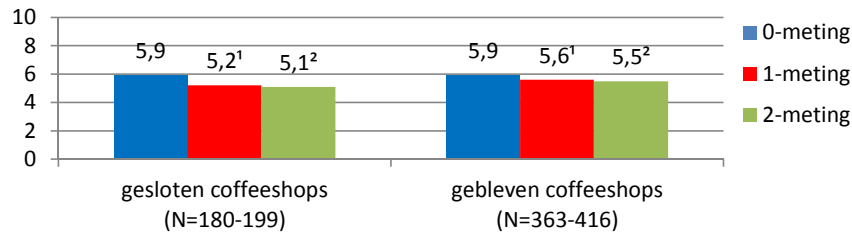
Bij drie van de vier indicatorscores (soft- en harddrugproblemen, buurtverloedering en vermogensdelicten) zijn significante verschillen gevonden tussen de metingen. Deze worden hieronder besproken.

³ De antwoorden van de respondenten op samenhangende vragen zijn per onderwerp gesommeerd en omgerekend naar een waarde van 1 tot 10. Naarmate het cijfer hoger is, komt dit probleem volgens een hoger percentage van de omwonenden voor in de buurt waar ze wonen. Daarbij is een indicatorscore van 1 een indicatie dat (bijna) niemand vindt dat het aspect voorkomt en een indicatorscore van 10 een indicatie dat (bijna) iedereen heeft aangegeven dat dit aspect voorkomt.

Soft- en harddrugproblemen

De indicatorscore soft- en harddrugproblemen is opgebouwd uit de volgende items: gebruik van softdrugs op straat; gebruik van harddrugs op straat; handel in harddrugs op straat; en straatprostitutie.

Figuur 3.1 Indicatorscores soft- en harddrugproblemen in de buurt op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

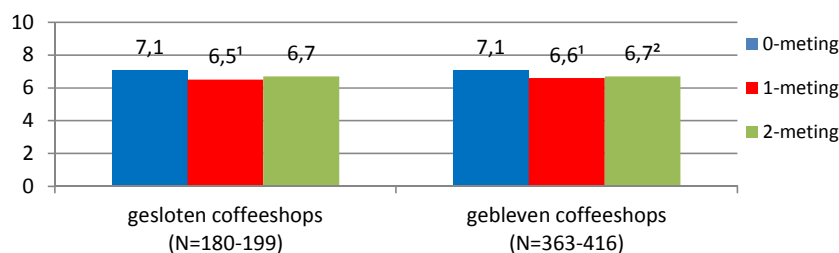
NB: Bij de 0-meting wordt in een groot deel van de figuren in dit hoofdstuk gemakshalve ook gesproken over gebleven en gesloten coffeeshops, hoewel de coffeeshops nog niet gesloten waren ten tijde van de 0-meting.

Figuur 3.1 laat zien dat de indicatorscore soft- en harddrugproblemen na sluiting van de 16 coffeeshops is afgenomen ten opzichte van de 0-meting volgens omwonenden van zowel gesloten coffeeshops (5,1 in de 2-meting en 5,9 in de 0-meting) als coffeeshops die open zijn gebleven (5,5 in de 2-meting en 5,9 in de 0-meting).

Buurtverloedering

Verder is aan de respondenten gevraagd in hoeverre de buurt is verloederd. Onder buurtverloedering wordt hier verstaan: overlast van groepen jongeren; bekladding van muren of gebouwen; vernieling; hondenpoep/rommel op straat; en lawaai op straat.

Figuur 3.2 Indicatorscores buurtverloedering in de buurt op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

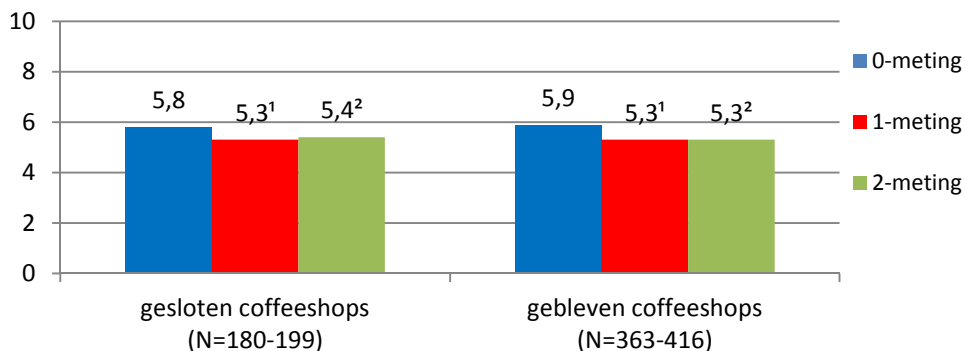
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

De omwonenden in de buurt van de 43 gebleven coffeeshops constateren een afname van buurtverloedering: 6,7 in de 2-meting en 7,1 in de 0-meting (figuur 3.2). Bij gesloten coffeeshops is tussen de 2- en 0-meting geen significant verschil gevonden, tussen de 1- en 0-meting was daarvan wel sprake.

Vermogensdelicten

Omwonenden is tevens gevraagd om aan te geven of vermogensdelicten naar hun idee voorkomen in de buurt, ongeacht of ze hiervan zelf slachtoffer zijn geweest. Onder vermogensdelicten wordt hier verstaan: fietsendiefstal; diefstal uit auto's; beschadiging auto's; en woninginbraak.

Figuur 3.3 Indicatorscores vermogensdelicten in de buurt op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

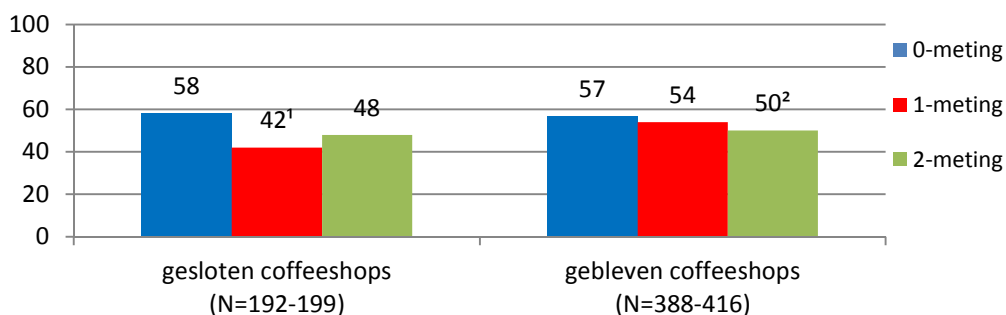
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Figuur 3.3 laat zien dat de indicatorscore vermogensdelicten in de buurt van de 16 gesloten coffeeshops is afgenomen volgens de omwonenden (5,4 in de 2-meting tegenover 5,8 in de 0-meting). In de buurt van de 43 gebleven coffeeshops is bij omwonenden eveneens een daling zichtbaar van de indicatorscore vermogensdelicten (5,3 in de 2-meting versus 5,9 in de 0-meting).

Voorkomen drugsoverlast

Omwonenden van de coffeeshops is ook expliciet gevraagd of drugsoverlast vaak, soms of (bijna) nooit voorkomt ongeacht of ze er zelf persoonlijk hinder van hebben ondervonden.

Figuur 3.4 Voorkomen drugsoverlast (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Het voorkomen van drugsoverlast is volgens omwonenden bij gebleven coffeeshops gedaald (zie figuur 3.4). Ten tijde van de 2-meting zegt 50% van de respondenten in de buurt van gebleven coffeeshops dat drugsoverlast voorkomt ongeacht of zij er zelf persoonlijk hinder van hebben ondervonden. Dit percentage lag bij de 0-meting nog op

57%. Bij gesloten coffeeshops is tussen de 0- en 2-meting geen significant verschil gevonden, tussen de 0- en 1-meting was hiervan wel sprake. Hierbij moet worden bedacht dat onder drugsoverlast door de respondenten zowel coffeeshopgerelateerde overlast als overlast in relatie tot harddrugsverslaafden wordt verstaan.

Vergelijking

De indicatorscores buurtverloedering en vermogensdelicten liggen in de omgeving van coffeeshops ten tijde van de 2-meting lager dan die voor geheel Rotterdam. Ten tijde van de 0-meting waren deze scores vrijwel gelijk aan elkaar.⁴ De indicatorscore buurtdreiging verschilt in de coffeeshopmonitor nauwelijks van die voor geheel Rotterdam.

Drugsoverlast komt in de buurt van zowel gesloten als gebleven coffeeshops vaker voor dan in andere buurten in Rotterdam. In de buurt van (gesloten) coffeeshops zegt ongeveer de helft van de omwonenden ten tijde van de 2-meting dat drugsoverlast voorkomt tegenover drie tiende voor heel Rotterdam (gemeente Rotterdam 2010b). Er lijken weinig verschillen in overlast te zijn bij coffeeshops die definitief zijn gesloten en coffeeshops die verder zijn gegaan als theehuis of café. Omdat er bij deze onderverdeling slechts een klein aantal respondenten overblijft, is het nauwelijks mogelijk om verschillen zinvol te toetsen op significantie.⁵

3.2 Persoonlijk ervaren overlast

Daarnaast is gevraagd van welke vormen van overlast de omwonenden persoonlijk hinder hebben ondervonden. Bovendien is gevraagd naar enkele specifieke vormen van coffeeshopgerelateerde overlast waarvan respondenten persoonlijk hinder hebben ervaren. Het gaat dan met name om audiovisuele en openbare orde overlast.⁶

Indicatoren

Ervaren overlast is onderverdeeld in drie indicatoren: a. jongerenoverlast; b. overlast van alcoholverslaafden; en c. overlast van harddrugsverslaafden.⁷ Hierbij is overigens niet gevraagd of de overlast een relatie heeft met coffeeshops.

⁴ De vragenlijst die is gebruikt voor de coffeeshopmonitor is voor een deel vergelijkbaar met die van de Veiligheidsindex. Voor de Veiligheidsindex zijn echter andere indicatoren opgesteld. Bij de Directie Veiligheid van de gemeente Rotterdam is daarom de dataset van de Veiligheidsindex 2010 opgevraagd. Met behulp van deze dataset zijn vervolgens de indicatoren buurtverloedering, buurtdreiging en vermogensdelicten voor heel Rotterdam opgesteld, vergelijkbaar met die uit onze monitor. Het is niet mogelijk om de indicator soft- en harddrugsproblemen te vergelijken met heel Rotterdam, omdat deze indicator items bevat die niet zijn opgenomen in de Veiligheidsindex. De uitkomsten van de laatste meting van de Veiligheidsindex zijn begin 2012 bekend.

⁵ Van de 16 gesloten coffeeshops hebben inmiddels zeven hun exploitatie geheel gestaakt, terwijl negen voormalig coffeeshophouders zijn doorgedaan als café, theehuis of cafetaria. Van de zeven definitief gesloten coffeeshops zijn er drie gelegen direct naast een coffeeshop die is doorgedaan als café of theehuis. Omwonenden van deze coffeeshops hebben geen onderscheid kunnen maken tussen de coffeeshop die definitief is gesloten en de coffeeshop die daar direct naast ligt en is doorgedaan als café of theehuis. In totaal zijn er vier coffeeshops definitief gesloten in een buurt waar geen andere coffeeshop is opengebleven of verder is gegaan als café of theehuis. Hierdoor blijven er te weinig respondenten over om verschillen in overlast zinvol te toetsen op significantie.

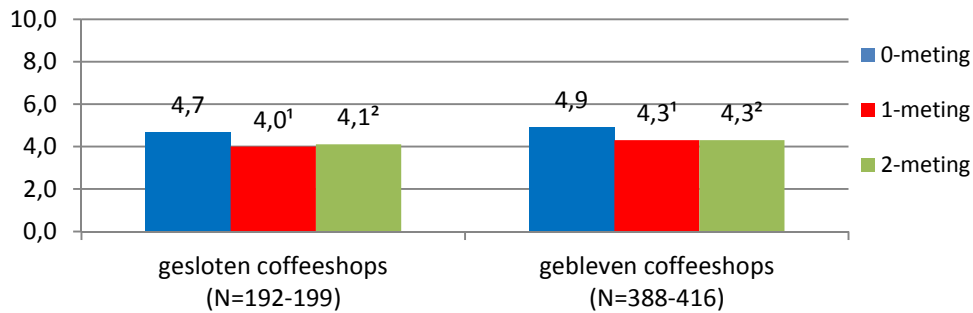
⁶ Openbare orde overlast heeft betrekking op overtredingen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), terwijl audiovisuele overlast hinderlijk en onaangepast gedrag betreft zonder dat er sprake is van criminaliteit of ordeverstorende gedragingen zoals omschreven in de APV.

⁷ De antwoorden van de respondenten op samenhangende vragen zijn per onderwerp gesommeerd en omgerekend naar een waarde van 1 tot 10. In bijlage 1 staat beschreven uit welke items de verschillende indicatorscores zijn opgebouwd.

Jongerenoverlast

Aan de respondenten is gevraagd naar ervaren hinder van jongeren in de directe (woon)omgeving. De indicatorscore op jongerenoverlast is opgebouwd uit hinder van: samenscholende jongeren; ruziemakende jongeren; en vervuiling van de straat door jongeren.

Figuur 3.5 Indicatorscores ervaren jongerenoverlast op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

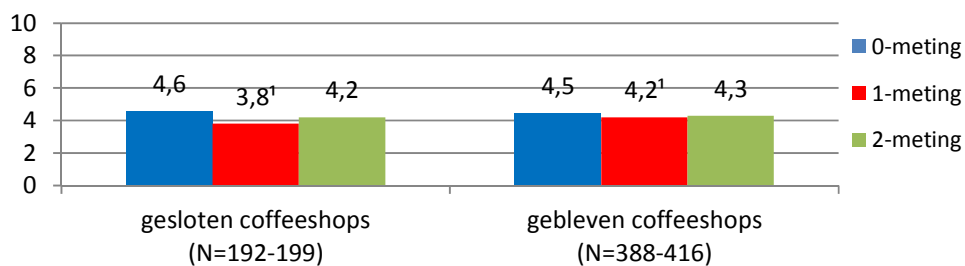
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Zowel bij gesloten als gebleven coffeeshops ervaren omwonenden minder persoonlijk hinder van jongeren. De indicatorscore jongerenoverlast bij omwonenden van gesloten coffeeshops is significant gedaald: de score bedraagt in de 2-meting 4,1 tegenover 4,7 in de 0-meting (figuur 3.5). Dat geldt eveneens voor omwonenden van gebleven coffeeshops; hier is de indicatorscore 4,3 in de 2-meting versus 4,9 in de 0-meting.

Alcoholoverlast

De indicatorscore alcoholoverlast is opgebouwd uit overlast door: heen en weer geloop van alcoholisten in de straat; ruziemakende alcoholisten; en vervuiling van de straat door alcoholisten.

Figuur 3.6 Indicatorscores ervaren alcoholoverlast op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

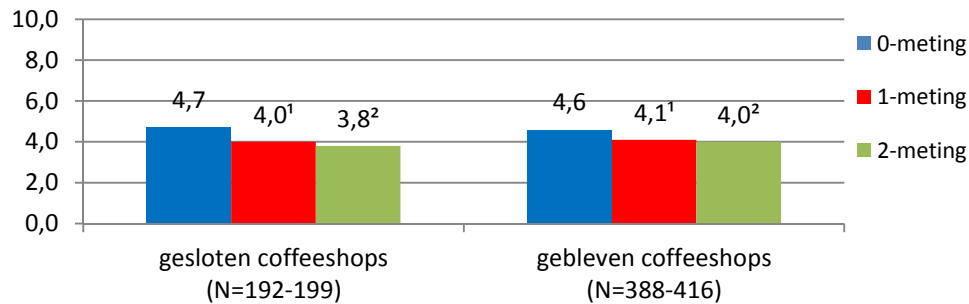
¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

De indicatorscore alcoholoverlast van omwonenden rond zowel gesloten als gebleven coffeeshops is ten tijde van de 2-meting niet significant veranderd ten opzichte van de 0-meting (figuur 3.6). Tussen de 1- en 0-meting was er wel sprake van significante verschillen.

Overlast van (hard)drugsverslaafden

Tot slot wordt aandacht besteed aan de indicatorscore van overlast van (hard)drugsverslaafden. Deze indicatorscore bestaat uit overlast van: samenscholing van (hard)drugsverslaafden op straat; heen- en weer geloop van (hard)drugsverslaafden in de straat; en ruziemakende (hard)drugsverslaafden op straat.

Figuur 3.7 Indicatorscores ervaren overlast (hard)drugsverslaafden op een schaal van 1 tot 10 (0-, 1- en 2-meting)

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

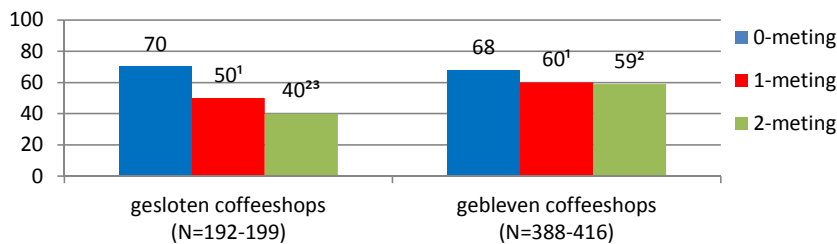
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Uit figuur 3.7 blijkt dat overlast van (hard)drugsverslaafden in de buurt van (gesloten) coffeeshops is afgenomen tussen de 0- en 2-meting. Bij de omwonenden rond gesloten coffeeshops ligt in de 2-meting de score op 3,8, terwijl deze score in de 0-meting 4,7 is. Deze daling is eveneens te zien bij omwonenden bij gebleven coffeeshops; hier is de score op overlast van (hard)drugsverslaafden 4,0 in de 2-meting versus 4,6 in de 0-meting.

Coffeeshops

Tevens is gevraagd naar persoonlijk ervaren hinder van enkele specifieke vormen van coffeeshopgerelateerde overlast. Hierbij moet worden gedacht aan: verkeer- en parkeeroverlast bij coffeeshops; overlast van samenscholende jongeren rondom coffeeshops; geluidsoverlast; en stankoverlast.

Figuur 3.8 Ervaren hinder van één van de vormen van coffeeshopgerelateerde overlast (0-, 1- en 2- meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

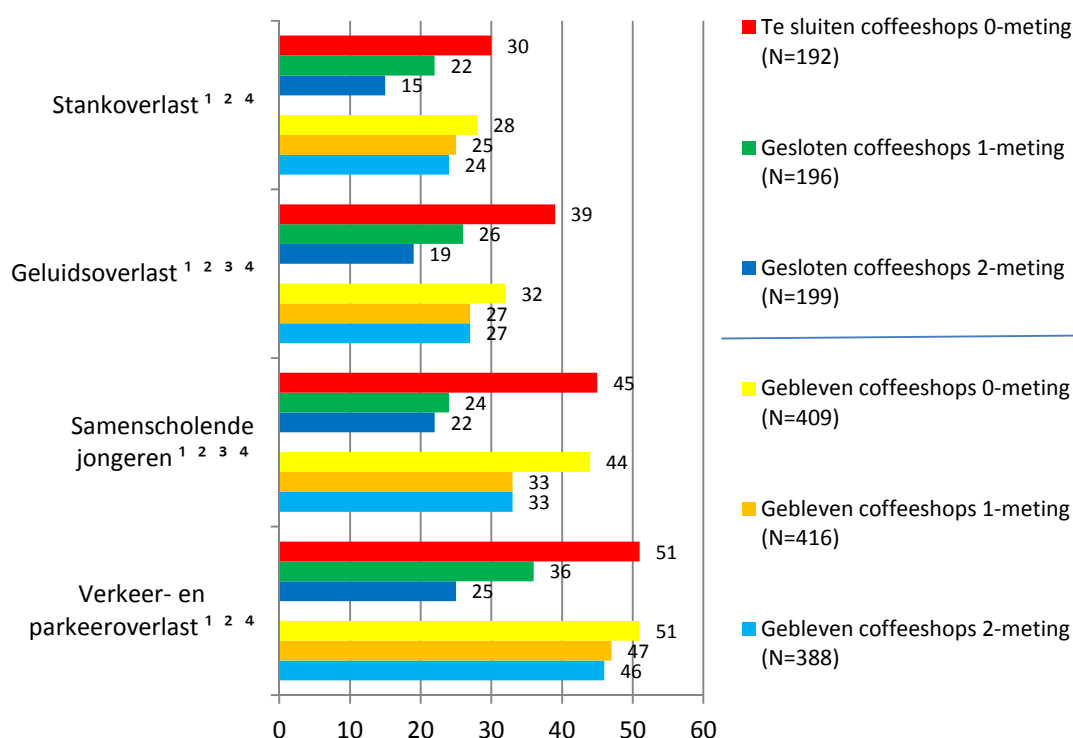
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

³ Significant verschil tussen 1-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Uit figuur 3.8 blijkt dat na sluiting van de 16 coffeeshops minder omwonenden hinder ervaren van een van de vormen van coffeeshopgerelateerde overlast.⁸ Bij de 16 gesloten coffeeshops zegt in de 2-meting 40% van de bewoners coffeeshopgerelateerde overlast te ervaren, terwijl dit voor de sluiting door 70% werd aangegeven. Tussen de 1- en 2-meting is de overlast in relatie tot coffeeshops nog verder afgenomen. Bij gebleven coffeeshops is de overlast in relatie tot coffeeshops eveneens afgenomen, maar deze daling is minder sterk dan die bij gesloten coffeeshops.

Wanneer specifiek wordt gevraagd naar de overlast die omwonenden ervaren in relatie tot (gesloten) coffeeshops dan wordt verkeer- en parkeeroverlast het meest genoemd. Geluidsoverlast en stankoverlast volgen op ruime afstand (figuur 3.9).

Figuur 3.9 Verschillende vormen van coffeeshopgerelateerde ervaren overlast volgens omwonenden (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting bij gesloten coffeeshops (bij p<0,05).
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting bij gesloten coffeeshops (bij p<0,05).
³ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting bij gebleven coffeeshops (bij p<0,05).
⁴ Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting bij gebleven coffeeshops (bij p<0,05).

Figuur 3.9 laat zien dat bij de gesloten coffeeshops tussen de 2- en 0-meting volgens omwonenden zowel verkeer- en parkeeroverlast als jongerenoverlast, geluidsoverlast en stankoverlast sterk zijn afgenomen. Ook bij de gebleven coffeeshops is tussen de 2- en 0-meting de ervaren overlast afgenomen van verkeer en parkeren, samenscholende jongeren rondom coffeeshops, geluid en stank. Ten tijde van de 2-meting zegt 33% van de respondenten bij gebleven coffeeshops hinder te ervaren van samenscholende jongeren

⁸ Bij gesloten coffeeshops zijn vaak nog wel andere coffeeshops in de buurt (hoofdstuk 3.1). Hierdoor kunnen omwonenden van gesloten coffeeshops nog steeds overlast ervaren van coffeeshops die wat verderop liggen.

rondom coffeeshops, terwijl dit bij de 0-meting nog op 44% lag. Tevens zijn er significante verschillen tussen de 2-meting en de 0-meting gevonden bij verkeer- en parkeeroverlast (respectievelijk 46% versus 51%), geluidsoverlast (27% tegenover 32%) en stankoverlast (24% versus 28%). Tussen de 1- en 0-meting waren de verschillen in overlast van stank en verkeer en parkeren bij gebleven coffeeshops nog niet significant.

Vergelijking

Het is niet mogelijk om de indicatorscores met betrekking tot persoonlijk ervaren hinder in de omgeving van coffeeshops te vergelijken met die voor geheel Rotterdam, omdat niet alle benodigde items zijn opgenomen in de vragenlijst van de Veiligheidsindex. Ook zijn er minder gedetailleerde vragen gesteld over coffeshop-gerelateerde overlast, waardoor deze overlastvormen niet zijn te vergelijken.

3.3 Slachtofferschap

De onderwerpen die worden besproken zijn achtereenvolgens: inbraak; vandalisme; diefstal; en verkeer.

In deze paragraaf wordt het slachtofferschap van de omwonenden behandeld. Bij omwonenden is gevraagd naar slachtofferschap van incidenten die in de omgeving van de (gesloten) coffeeshops hebben plaatsgevonden. De vragen hebben betrekking op het gehele jaar voorafgaand aan het moment dat de vragen zijn gesteld. Er is niet gevraagd of het incident een relatie had met een coffeshop(bezoeker). De vormen van slachtofferschap zijn onderverdeeld in vier categorieën. Hierbij is de verdeling van de onderwerpen van de veiligheidsindex van de gemeente Rotterdam aangehouden, zodat vergelijking met deze index mogelijk is. De onderwerpen die worden besproken zijn achtereenvolgens: inbraak uit de woning; vandalisme; diefstal; en verkeer.

Inbraak

Aan de omwonenden is gevraagd of zij slachtoffer zijn geweest van inbraak. Onder inbraak valt poging tot inbraak en daadwerkelijke inbraak. Het percentage omwonenden bij zowel gesloten als gebleven coffeeshops dat slachtoffer is geweest van een (poging tot) inbraak is tussen de 2- en de 0-meting niet significant gewijzigd; het percentage ligt bij beide metingen rond de 7%. De omwonenden die hebben aangegeven slachtoffer te zijn geweest van een (poging tot) inbraak zijn daarna gevraagd naar het aantal keer dat dit hen is overkomen. Gemiddeld is onder de slachtoffers van inbraak bij alle metingen éénmaal een poging gedaan, bij de respondenten waarbij is ingebroken heeft dit eveneens één keer plaatsgevonden. Hierin bestaan geen verschillen tussen de 2- en 0-meting.

Vandalisme

Tevens is aan de omwonenden de vraag gesteld of er vandalisme in de woonomgeving heeft plaatsgevonden. Onder vandalisme wordt hier verstaan: moedwillige vernieling of beschadiging aan huis, tuin en andere eigendommen van omwonenden.⁹ Het percentage respondenten dat slachtoffer is geweest van vandalisme is tussen de 2- en 0-meting niet significant gewijzigd. Dit geldt zowel voor de omwonenden rond gesloten coffeeshops (6%) als omwonenden rond coffeeshops die open zijn gebleven (6%). Het gemiddeld aantal keren dat respondenten slachtoffer van vandalisme zijn geweest is bij de gebleven coffeeshops significant veranderd (3 keer bij de 2-meting versus 1 à 2 keer bij de 0-meting).

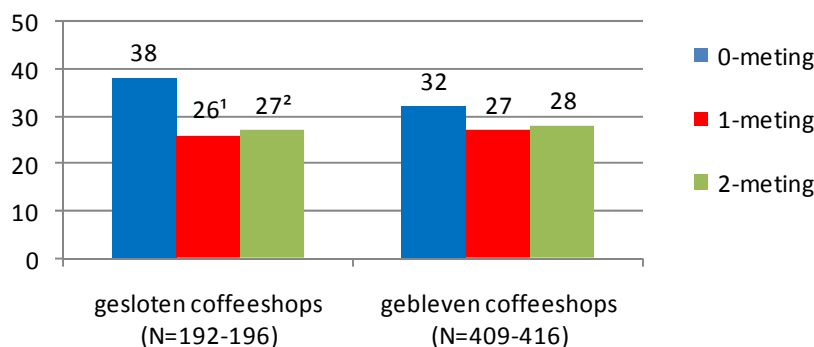
⁹ Beschadigingen en vernielingen aan de auto wordt buiten beschouwing gelaten.

Bij de gesloten coffeeshops is het gemiddeld aantal keren niet significant veranderd (beide metingen gemiddeld 1 à 2 keer).

Diefstal

Over diefstal zijn omwonenden rond coffeeshops ook geënquêteerd (figuur 3.10). Diefstal houdt in: autodiefstal; fietsendiefstal; diefstal uit de auto; diefstal vanaf of vernielingen aan de auto; en overige diefstallen uit bijvoorbeeld tuin, boot en dergelijke.

Figuur 3.10 Slachtofferschap diefstal (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Rond gesloten coffeeshops is het percentage omwonenden dat slachtoffer is geweest van diefstal tussen de 2- en 0-meting gedaald (figuur 3.10). Tijdens de 2-meting heeft 27% van de omwonenden aangegeven dat zij slachtoffer zijn geweest van diefstal, tegenover 38% tijdens de 0-meting. Er is geen significante afname zichtbaar bij omwonenden van gebleven coffeeshops. De respondenten die slachtoffer zijn geweest van diefstal in het jaar voorafgaand aan de enquête hebben dit in alle metingen gemiddeld tweemaal meegemaakt.

Verkeer

Onder slachtofferschap van verkeersincidenten wordt het volgende verstaan: aanrijdingen waarbij de ander al dan niet is doorgereden. Het percentage omwonenden dat slachtoffer is geweest van verkeer is tussen de 2- en 0- meting ongeveer gelijk gebleven. Dit geldt zowel voor omwonenden rond gesloten coffeeshops als gebleven coffeeshops. Het percentage omwonenden rond gesloten coffeeshops dat slachtoffer is geweest is 5%, terwijl dit percentage bij gebleven coffeeshops op 4% ligt. De respondenten die slachtoffer zijn geweest van verkeersincidenten in het jaar voorafgaand aan de enquête hebben dit gemiddeld eenmaal meegemaakt.

Vergelijking

Het percentage bewoners dat slachtoffer is geweest van een van de bovenstaande vormen van criminaliteit in de buurt van (gesloten) coffeeshop is zo goed als gelijk aan dat voor heel Rotterdam.

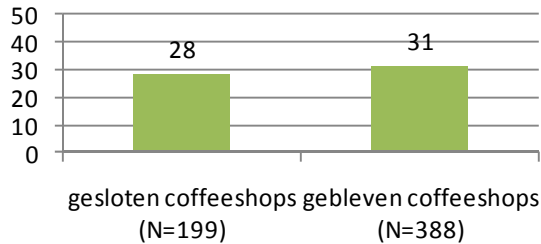
3.4 Onveiligheidsgevoelens en waardering buurt

In deze paragraaf worden de onveiligheidsgevoelens van de geënquêteerde omwonenden beschreven, terwijl eveneens hun waardering van de buurt in kaart wordt gebracht.

Onveiligheidsgevoelens en waardering buurt

De respondenten is onder meer gevraagd of zij zich wel eens onveilig voelen in de buurt van coffeeshops.

Figuur 3.11 Wel eens onveilig voelen in buurt van coffeeshops (2-meting), in %

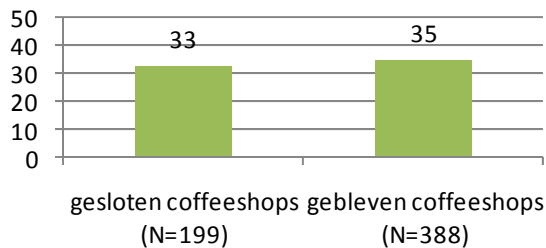

De onveiligheidsgevoelens van omwonenden in de directe omgeving van (gesloten) coffeeshops zijn ongeveer gelijk gebleven na de sluiting van de 16 coffeeshops (figuur 3.11). Bij gesloten coffeeshops voelt 28% van de omwonenden zich wel eens onveilig in de eigen buurt, terwijl bij gebleven coffeeshops dit percentage op 31% ligt.

Algemene onveiligheidsgevoelens

Er is tevens gevraagd naar het algemene gevoel van onveiligheid, waarbij niet aan een specifieke locatie is gerefereerd (figuur 3.12).

Figuur 3.12 Wel eens onveilig voelen in het algemeen (2-meting), in %

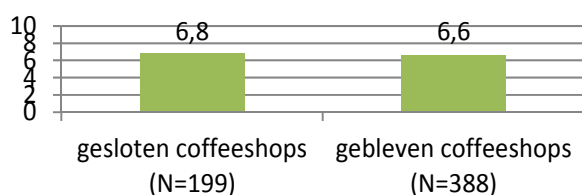

Ook de algemene onveiligheidsgevoelens van omwonenden van (gesloten) coffeeshops zijn nauwelijks veranderd na de sluiting van 16 coffeeshops. Figuur 3.12 laat zien dat ten tijde van de 2-meting 33% van de omwonenden bij gesloten coffeeshops algemene onveiligheidsgevoelens ervaart, terwijl dit percentage bij de omwonenden van gebleven coffeeshops op 35% ligt.

Waardering omgeving

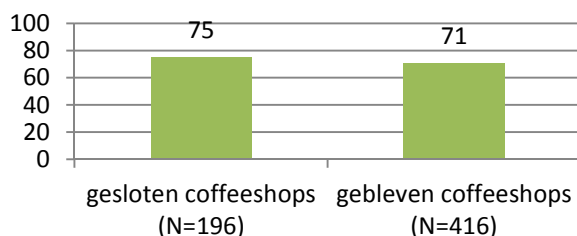
Tevens is de respondenten gevraagd naar de waardering van de (woon)omgeving (figuur 3.13).

Figuur 3.13 Rapportcijfer (woon)omgeving (2-meting)

Na sluiting van de 16 coffeeshops is het gemiddeld rapportcijfer dat de respondenten geven aan de (woon)omgeving vrijwel hetzelfde gebleven (zie figuur 3.13). De direct omwonenden van de 16 gesloten coffeeshops waarden hun woonomgeving alle jaren met een voldoende (in 2010 een 6,8), terwijl bewoners in de buurt van de 43 gebleven coffeeshops in het najaar van 2010 een 6,6 als rapportcijfer geven. De bewoners is eveneens gevraagd naar de tevredenheid over het wonen in de buurt (figuur 3.14).

Figuur 3.14 Tevredenheid over wonen in buurt (2-meting), in %

Het percentage omwonenden dat tevreden is over het wonen in de buurt is voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops nauwelijks veranderd (zie figuur 3.14). In het najaar van 2010 is 75% van de bewoners in de buurt van gesloten coffeeshops tevreden, tegenover 71% van de bewoners in de buurt van coffeeshops die zijn opengebleven.

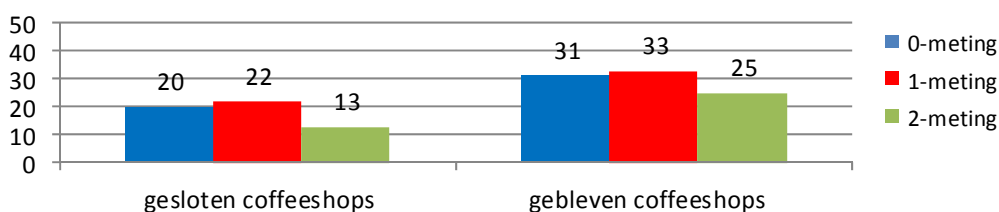
Vergelijking

Het percentage bewoners dat zich wel eens onveilig voelt in de omgeving van de nabijgelegen coffeeshop is vergelijkbaar met andere buurten in Rotterdam, waar eveneens bijna drie tiende zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt (gemeente Rotterdam 2010b). De vragen over de beleving van de buurt zijn in de vragenlijst van de Veiligheidsindex anders geformuleerd, waardoor vergelijking niet mogelijk is.

3.5 Politiregistraties

Bij de politie zijn de geregistreerde incidenten opgevraagd die hebben plaatsgevonden binnen een straal van 50 meter rondom een (gesloten) coffeeshop. Bij zowel gesloten als gebleven coffeeshops is berekend hoeveel incidenten gemiddeld hebben plaatsgevonden per coffeeshop (figuur 3.15).

Figuur 3.15 Gemiddeld aantal incidenten per coffeeshop (0-, 1- en 2-meting)

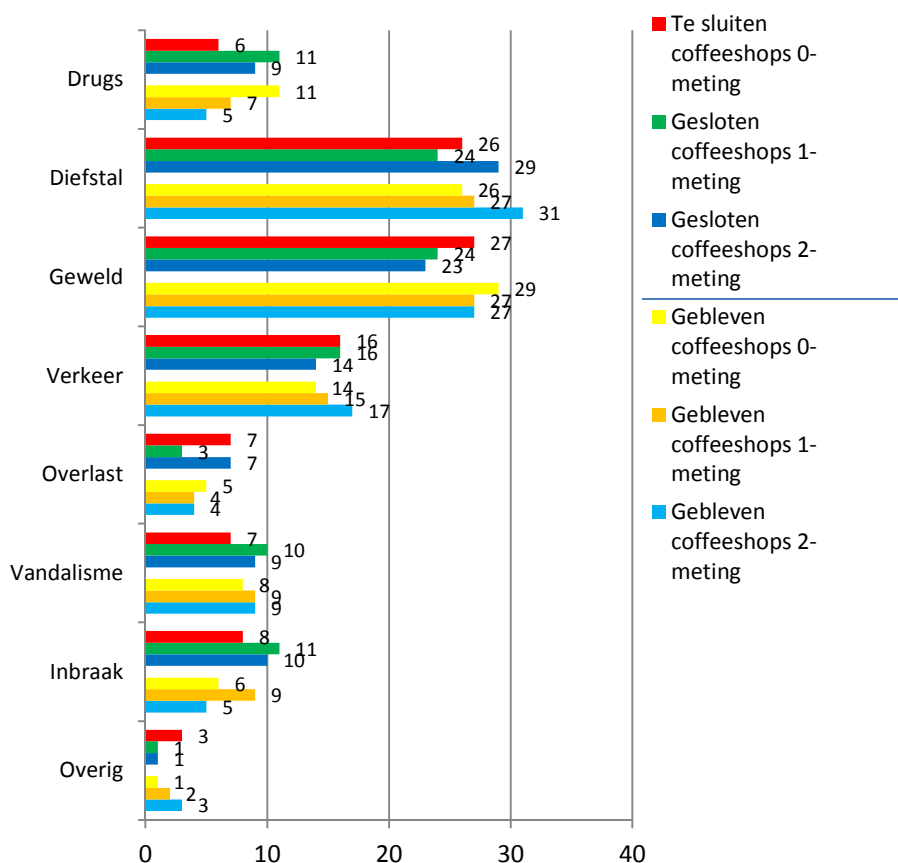

Bron: Regiopolitie Rotterdam-Rijnmond, bewerking INTRAVAL

Rond de 16 te sluiten coffeeshops zijn in het jaar voorafgaand aan de sluiting gemiddeld 20 incidenten geregistreerd (zie figuur 3.15). Na de sluiting (2-meting) is dit afgenomen tot 13 incidenten. Bij de 45 blijvende coffeeshops zijn in het jaar voor de sluiting 31 incidenten vastgelegd, terwijl dit aantal na de sluiting (2-meting) op 25 ligt. Hierbij moet worden bedacht dat de mogelijkheid bestaat dat de geregistreerde incidenten geen (directe) relatie met de desbetreffende coffeeshops hebben.

Het aantal geregistreerde incidenten rond coffeeshops varieert sterk per coffeeshop. Bij de sluitende coffeeshops varieert het aantal incidenten van acht tot 53 incidenten bij de 0-meting en bij de laatste meting van vier tot 29. Bij de blijvende coffeeshops varieert dit van zeven tot maximaal 126 per coffeeshop bij de 0-meting, terwijl dit aantal bij de 2-meting uiteenloopt van drie tot 84 incidenten. In hoeverre er sprake is van een daadwerkelijke, feitelijke afname van incidenten is moeilijk vast te stellen, gezien de invoering van het nieuwe registratiesysteem BVH.¹⁰ Van het totaal aantal geregistreerde incidenten worden in figuur 3.16 per onderwerp de percentages weergegeven.

Figuur 3.16 Geregistreerde incidenten per onderwerp, in % (0-, 1- en 2-meting)

Bron: Regiopolitie Rotterdam-Rijnmond, bewerking INTRAVAL

¹⁰ Het politieregistersysteem X-pol is in het kader van een landelijke uniformisering in 2009 gefaseerd opgevolgd door de Basisvoorziening Handhaving (BVH). De overgang naar dit nieuwe systeem is gepaard gegaan met de nodige problemen. Inmiddels is gebleken dat BVH matig gebruiksvriendelijk is (Algemene Rekenkamer 2011). Het systeem is omslachtig, terwijl het slecht aansluit bij de taken die ermee vervuld moeten worden. Bovendien bestaan aanwijzingen dat agenten BVH mijden of incidenten 'lichter' classificeren, zodat ze met een boete kunnen worden afgedaan en niet hoeven te worden geregistreerd in BVH. Er zijn verder nadelige effecten waarneembaar voor de beleidsinformatie van de korpsen en voor de criminaliteitsstatistieken.

Incidenten met betrekking tot geweld en diefstal zijn het meest vastgelegd, gevolgd door verkeersincidenten (figuur 3.16). Bij de gebleven coffeeshops is het percentage verkeersincidenten licht toegenomen, terwijl dit iets is afgenomen in de omgeving van gesloten coffeeshops. Bij de gesloten coffeeshops zijn meer drugsincidenten geregistreerd na de sluiting, terwijl deze bij de gebleven coffeeshops zijn afgenomen. Daarnaast zijn bij de gesloten coffeeshops meer vandalisme, diefstal en inbraak geregistreerd.

Vervolgens is nagegaan hoeveel minderjarige jongeren binnen een straal van 50 meter rond een (gesloten) coffeeshop betrokken of verdacht zijn van drugsincidenten. In de 2-meting zijn vier minderjarige jongeren betrokken bij drugsincidenten, terwijl het bij de 0-meting vijf jongeren betreft. Het gaat met name om overlast in verband met drugs en het in bezit hebben van softdrugs. In de periode van de 2-meting zijn in geheel Rotterdam 67 minderjarige jongeren betrokken bij geregistreerde drugsincidenten, tegenover 222 jongeren ten tijde van de 0-meting.

4. AANBOD SOFTDRUGS

Dit hoofdstuk beschrijft het aanbod van softdrugs in Rotterdam. Hierbij wordt ingegaan op gedoogde en niet gedoogde verkooppunten en het aanbod van softdrugs op straat. Hiervoor zijn per meting ruim 600 omwonenden geënquêteerd, evenals ruim 10.000 jongeren van 12 tot 18 jaar. De minderjarige, actueel softdrugsgebruikende, jongeren is onder meer gevraagd op welke wijze zij aan hasj en wiet komen.¹ In de beschrijving van de resultaten wordt onderscheid gemaakt tussen: opengebleven en gesloten coffeeshops; en scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops en scholen die niet zijn gelegen in de buurt van coffeeshops. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen onderbouw-, bovenbouw-scholieren en kwetsbare (niet-schoolgaande) jongeren. De resultaten tussen de verschillende metingen zijn getoetst op significantie.² Significante verschillen tussen de verschillende metingen worden bij de figuren weergegeven met behulp van nummers.³ Waar geen significante verschillen zijn gevonden tussen de metingen worden alleen de resultaten van de 2-meting in de figuren gepresenteerd.

Hieronder worden allereerst puntsgewijs de belangrijkste resultaten uit dit hoofdstuk gepresenteerd. Paragraaf 4.1 besteedt vervolgens aandacht aan de verkoop van softdrugs vanuit coffeeshops (gedoogde verkooppunten), terwijl paragraaf 4.2 het aanbod van softdrugs vanuit niet gedoogde verkooppunten behandelt. In paragraaf 4.3 wordt de wijze waarop jongeren aan hun softdrugs zeggen te komen besproken.

Via coffeeshops

- Het aantal gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) is gedaald. Eind 2008 lagen er 61 coffeeshops verspreid over de stad, waarvan 16 coffeeshops de verkoop van softdrugs hebben moeten staken per 1 juni 2009. Zeven coffeeshops hebben inmiddels hun exploitatie geheel gestaakt, terwijl negen voormalig coffeeshophouders zijn doorgedaan als koffie- of theehuis, café of cafetaria. In 2009 en 2010 zijn wederom twee coffeeshops gesloten, waardoor op dit moment in totaal 43 coffeeshops zijn gevestigd in Rotterdam. Deze coffeeshops waren niet gelegen binnen het afstandscriterium van een school, maar zij hebben hun exploitatie moeten staken na beëindiging van het huurcontract door de pandeigenaar.

¹ Actueel softdrugsgebruikende jongeren zijn jongeren die in de vier weken voorafgaand aan de afname van de vragenlijst softdrugs hebben gebruikt.

² De uitkomsten van de vergelijking tussen de 2-meting en de 0-meting en tussen de 1-meting en de 0-meting zijn statistisch getoetst op 'toeval'. In de statistische toetsing is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Er is gebruik gemaakt van de t-toets en de chi-kwadraat toets. Deze toetsen zijn gevoelig voor het aantal onderzoekselementen: hoe groter de steekproef, hoe eerder gevonden verschillen significant zijn. Verschillen tussen beide metingen bij leerlingen op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops zullen, gezien de geringe steekproefomvang, minder snel significant zijn dan die bij leerlingen op overige scholen.

³ Significante verschillen tussen de 1- en de 0-meting worden bij de figuren in superscript weergegeven met een 1, terwijl die tussen de 2- en de 0-meting in superscript worden weergegeven met een 2. Eventuele significante verschillen tussen de 2- en de 1-meting worden in superscript vermeld met een 3.

Via niet gedoogde verkooppunten

- Na sluiting van de 16 coffeeshops hebben omwonenden het vermoeden dat de handel in softdrugs en/of harddrugs vanuit panden in de buurt van gesloten coffeeshops niet is toe- of afgenomen, terwijl handel op straat volgens hen sterk is afgenomen.
- Omwonenden rond gebleven coffeeshops zien geen verandering in de handel op straat, terwijl volgens hen het aantal niet gedoogde verkooppunten van soft- of harddrugs (vanuit panden) in de woonomgeving is afgenomen.

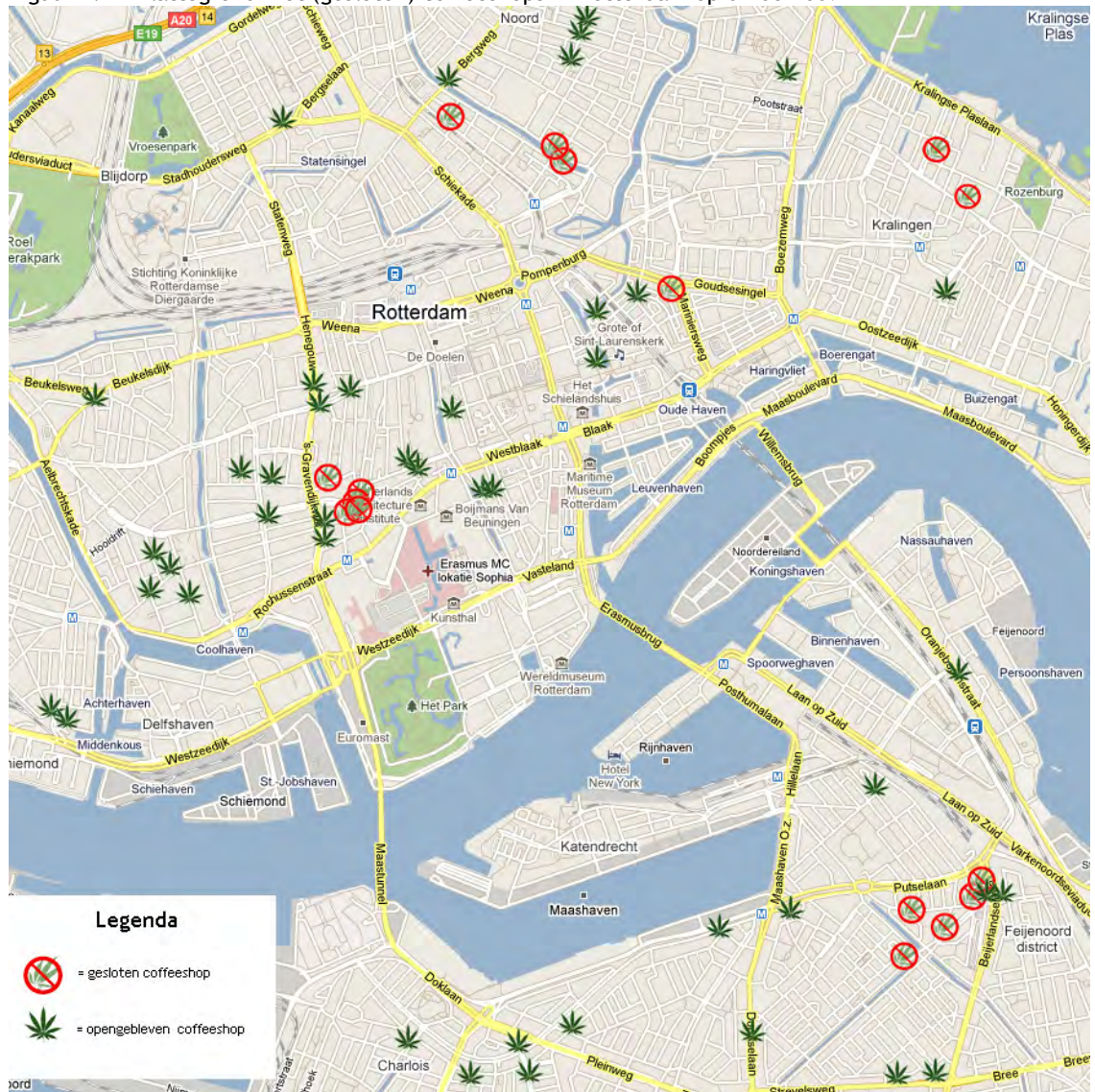
Wijze waarop jongeren aan softdrugs komen

- Het koopgedrag van jongeren in het algemeen is nauwelijks veranderd na sluiting van de 16 coffeeshops. De meeste jongeren krijgen indirect softdrugs (via vrienden) uit coffeeshops. Wel zeggen kwetsbare jongeren minder vaak hasj en wiet te kopen in een coffeshop, terwijl ze niet vaker softdrugs bij niet gedoogde verkooppunten zeggen aan te schaffen.
- Ook het aanbod op straat is sinds de sluiting van de coffeeshops weinig veranderd. Wel is het aantal bovenbouwscholieren op scholen niet in de buurt van een (gesloten) coffeshop dat zegt softdrugs aangeboden gekregen te hebben significant afgenomen.

4.1 Coffeeshops

Eind 2008 waren in Rotterdam 61 coffeeshops gevestigd, waarvan de meeste in het centrum, westen en het zuiden van de stad zijn gelegen (figuur 4.1). De invoering van het afstandscriterium tot scholen heeft in Rotterdam tot gevolg gehad dat per 1 juni 2009 16 coffeeshops de verkoop van softdrugs hebben moeten staken. Vijf coffeeshops in de deelgemeente Feijenoord en eveneens vijf coffeeshops in het centrum van Rotterdam hebben hun deuren moeten sluiten. De overige zes gesloten coffeeshops lagen verspreid over Noord, Kralingen-Crooswijk en Delfshaven. Van de coffeeshops die gesloten zijn, hebben negen een doorstart gemaakt als koffie- of theehuis, café of cafetaria. Zeven coffeeshops zijn inmiddels geheel gesloten. In 2009 en 2010 zijn wederom twee coffeeshops gesloten, waardoor op dit moment in totaal 43 coffeeshops zijn gevestigd in Rotterdam. Deze coffeeshops waren niet gelegen binnen het afstandscriterium van een school, maar zij hebben hun exploitatie moeten staken na beëindiging van het huurcontract door de pandeigenaar.

Figuur 4.1 Plattegrond met (gesloten) coffeeshops in Rotterdam op 01-06-2009⁴

4.2 Niet gedoogde verkooppunten

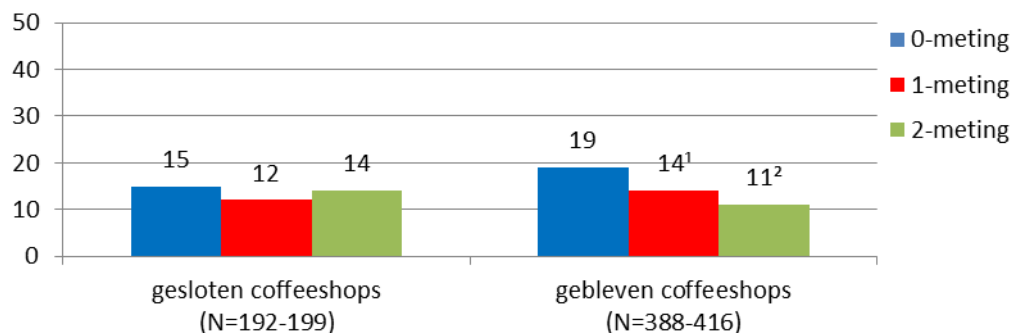
Deze paragraaf gaat in op het aanbod van softdrugs vanuit niet gedoogde verkooppunten. Allereerst wordt het aanbod van drugs vanuit dealpanden in kaart gebracht. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het voorkomen van straathandel. Tevens wordt in deze paragraaf een beschrijving gegeven van de bij de politie geregistreerde drugshandel die plaatsvindt in de buurt van (gesloten) coffeeshops.

⁴ In deze figuur is weergegeven welke coffeeshops de verkoop van softdrugs hebben moeten staken na invoering van het afstandscriterium tot scholen en welke coffeeshops open zijn gebleven. De twee coffeeshops die in 2009 en 2010 zijn gesloten staan in figuur 4.1 weergegeven als opengebleven coffeeshops. De sluiting van deze coffeeshops heeft immers niets te maken met het afstandscriterium tot scholen. Verder is de coffeeshop in Hoek van Holland niet afgebeeld op deze plattegrond.

Mogelijke dealpanden

Omwonenden is onder meer gevraagd naar de aanwezigheid van mogelijke dealpanden in de buurt van (gesloten) coffeeshops (figuur 4.2).

Figuur 4.2 Niet gedoogde verkooppunten volgens omwonenden (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

NB: Bij de 0-meting wordt in een groot deel van de figuren in dit hoofdstuk gemakshalve ook gesproken over gebleven en gesloten coffeeshops, hoewel de coffeeshops nog niet gesloten waren ten tijde van de 0-meting

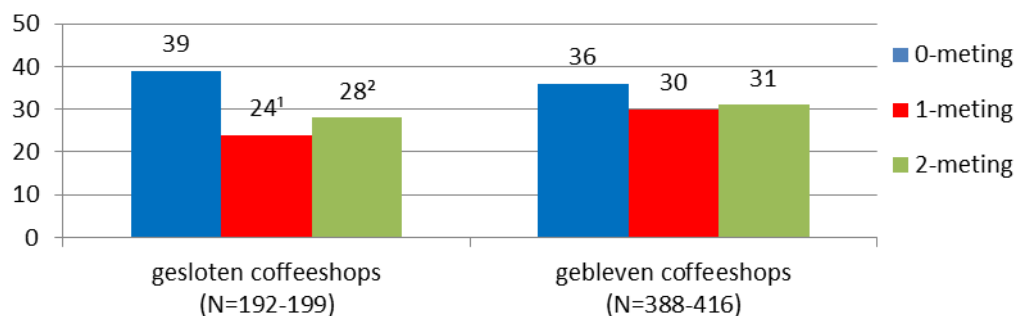
Het percentage omwonenden rond gebleven coffeeshops dat denkt dat er niet gedoogde verkooppunten in de buurt van de coffeeshops zijn gevestigd, is gedaald (figuur 4.2). In de 2-meting zegt 11% van de omwonenden dat zij denken dat er niet gedoogde verkooppunten in de woonomgeving zijn. Dit is een significante daling ten opzichte van de 19% van de omwonenden die dit tijdens de 0-meting heeft vermeld. Rond de gesloten coffeeshops laten de omwonenden tussen de twee metingen geen significant verschil zien. Het aantal illegale verkooppunten is hier volgens hen niet toe- of afgenomen.

Vervolgens is aan de respondenten, die hebben gezegd dat er in de buurt niet gedoogde verkooppunten zijn, gevraagd naar het aantal panden van waaruit volgens hen drugs worden verkocht. Hierin zijn zo goed als geen verschillen tussen de metingen gevonden. Door omwonenden rond gesloten coffeeshops wordt aangegeven dat er gemiddeld twee niet gedoogde dealpanden zijn. Rond de coffeeshops die zijn opengebleven is het aantal veronderstelde dealpanden volgens de omwonenden gemiddeld drie.

Aanbod op straat

Aan de omwonenden is tevens gevraagd of er volgens hen drugs op straat worden verkocht. De resultaten hiervan worden in figuur 4.3 gepresenteerd.

Figuur 4.3 Straathandel volgens omwonenden (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Volgens de respondenten lijkt bij gesloten coffeeshops het aanbod van softdrugs op straat te zijn gedaald na sluiting van de 16 coffeeshops (figuur 4.3). Rond de gesloten coffeeshops zegt in de 2-meting 28% van de omwonenden dat er drugs op straat worden verhandeld. Dit is een significante daling van 11 procentpunt ten opzichte van de 39% in de 0-meting. Rond de gebleven coffeeshops laten de omwonenden tussen de metingen geen significant verschil zien.

Politieregistraties

Uit de politieregistraties is gebleken dat in het jaar voorafgaand aan de sluiting in een straal van 50 meter rondom sluitende coffeeshops geen incidenten wat betreft handel in softdrugs zijn geregistreerd. In het jaar van de 2-meting is dit eveneens het geval. Bij de blijvende coffeeshops is het aantal incidenten met betrekking tot handel in softdrugs licht gedaald; in het jaar van de 0-meting waren drie incidenten vastgelegd, in het jaar van de 2-meting één. Wanneer dit wordt vergeleken met het aantal geregistreerde incidenten in heel Rotterdam, blijkt dat hetzelfde beeld bestaat; in het jaar van de 0-meting zijn 43 incidenten wat betreft softdrugshandel geregistreerd, in het jaar van de 2-meting 20.

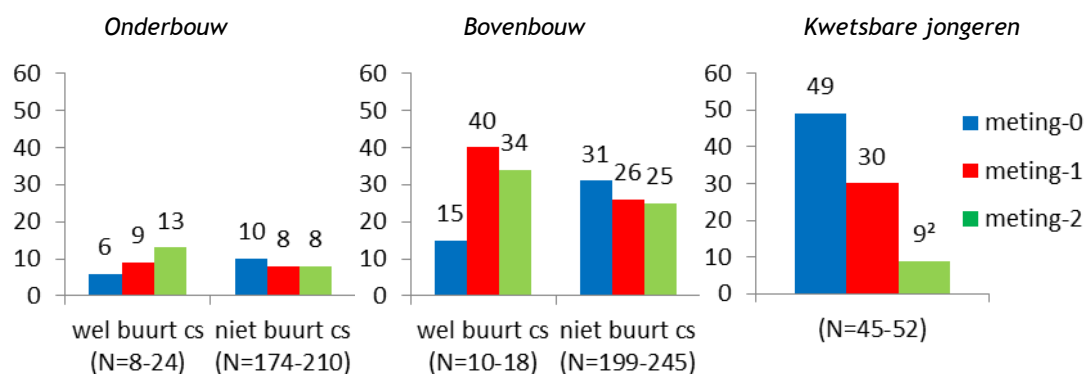
4.3 Wijze waarop jongeren aan softdrugs komen

Deze paragraaf geeft de wijze weer waarop minderjarige jongeren aan softdrugs zeggen te komen. Ten eerste wordt de verkrijgbaarheid van hasj en wiet uit coffeeshops behandeld, gevolgd door de verkrijgbaarheid via niet gedoogde verkooppunten. Aansluitend wordt aangegeven in hoeverre jongeren softdrugs via vrienden zeggen te kopen.

Coffeeshops

In figuur 4.4 wordt het percentage actuele minderjarige softdrugsgebruikers, die zeggen hasj en wiet in coffeeshops te verkrijgen, weergegeven.

Figuur 4.4 Actuele minderjarige softdrugsgebruikers die hasj en wiet zeggen te kopen in een coffeeshop (0-, 1- en 2-meting)

NB: wel buurt cs = scholieren die zijn geënquêteerd op scholen in de buurt van een gesloten coffeeshops; niet buurt cs = scholieren die zijn geënquêteerd op scholen die niet zijn gelegen in de buurt van een coffeeshop.
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

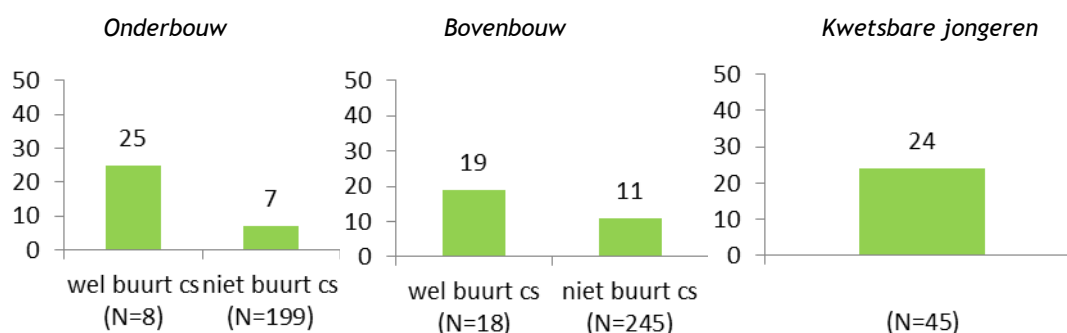
Van de actuele blowers in de onderbouw geeft 13% van de scholieren die op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops zitten aan softdrugs te kopen in een coffeeshop. Van de onderbouwscholieren die op overige scholen zitten en actueel blower zijn, zegt 8% zijn hasj en wiet te kopen bij een coffeeshop (figuur 4.4). Ongeveer een derde (34%) van de actuele blowende bovenbouwscholieren op scholen in de buurt van coffeeshops en een kwart

(25%) op de overige scholen geeft te kennen hasj en wiet te kopen in een coffeeshop. Zowel bij de onderbouw als bij de bovenbouw zijn er tussen de 2- en de 0-meting geen significante verschillen gevonden. Bij de kwetsbare jongeren verkrijgt bijna één op de tien (9%) in de 2-meting softdrugs in een coffeeshop. Er is sprake van een significante daling vergeleken met de 0-meting, toen kocht bijna de helft (49%) van de kwetsbare jongeren hasj en wiet in een coffeeshop.

Via niet gedoogde verkooppunten

In figuur 4.5 wordt het percentage actuele softdrugsgebruikers weergegeven dat zegt cannabis te kopen bij een dealer.

Figuur 4.5 Actuele softdrugsgebruikers die hasj en wiet zeggen te kopen bij een dealer (2-meting), in %

Figuur 4.5 laat zien dat een kwart (25%) van de scholieren in de onderbouw op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops softdrugs zegt te kopen bij een dealer. Bij de onderbouwscholieren op de overige scholen is dit percentage kleiner (7%). Van de actuele blowers in de bovenbouw geeft 19% op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops en 11% op de overige scholen aan dat ze hasj en wiet kopen bij een dealer. Van de kwetsbare jongeren beweert bijna een kwart (24%) van de blowers hasj en wiet via een dealer te verkrijgen. Andere gelegenheden, zoals een buurthuis, worden door (kwetsbare) jongeren nauwelijks genoemd als verkooppunten van hasj of wiet. Zowel de percentages van de onderbouw en bovenbouw als de kwetsbare jongeren verschillen niet significant van de 0-meting.

Via vrienden, familieleden of schoolgenoten

De actuele softdrugsgebruikers, jongeren die vier weken voorafgaand aan de afname van de vragenlijst hebben geblowd, komen via vrienden, familieleden of schoolgenoten aan hasj en wiet. Aangezien het om kleine aantallen gaat wordt eerst het absolute aantal genoemd, gevolgd door het percentage. De bevindingen dienen, gezien de kleine aantallen, met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. Zes actuele blowers in de onderbouw (86%) in de buurt van gesloten coffeeshops kopen of krijgen softdrugs via vrienden, familieleden of schoolgenoten. 122 Onderbouwscholieren (61%), op scholen die niet in de buurt van coffeeshops zijn gelegen, zeggen hasj of wiet via vrienden of familie te kopen. Er zijn geen significante verschillen gevonden met de 0-meting. In de bovenbouw zijn er 12 actuele softdrugsgebruikers (66%) op scholen in de buurt van coffeeshops en 176 op de overige scholen (72%) die aangeven via vrienden, familieleden of schoolgenoten aan hasj en wiet te komen. Deze percentages verschillen niet significant met de 0-meting. Van de kwetsbare jongeren verkrijgen er 37 (82%) hasj of wiet via vrienden, familie of schoolgenoten. Ook bij hen zijn tussen beide metingen geen significante verschillen gevonden.

Wanneer de jongeren softdrugs via vrienden, familieleden of schoolgenoten krijgen of kopen is daaropvolgend gevraagd hoe zij aan softdrugs komen. Van de actuele softdrugsgebruikers geven 9 bovenbouwscholieren (75%) op scholen in de buurt van coffeeshops te kennen dat vrienden, familieleden of schoolgenoten softdrugs voor hen in een coffeeshop kopen. Van de bovenbouwscholieren op overige scholen zeggen 122 (69%) dat de vrienden, familie en kennissen de softdrugs in een coffeeshop verkregen. Ook vrienden, familie en kennissen van kwetsbare jongeren kopen softdrugs voor hen voornamelijk in een coffeeshop; 27 zeggen (73%) dit, terwijl 8 van hen (22%) hasj of wiet verkrijgen via een dealer. Er zijn bij het indirect verkrijgen van softdrugs via vrienden tussen de 0- en de 2-meting geen significante verschillen gevonden.

Aanbod van softdrugs op straat

De actuele softdrugsgebruikers is eveneens gevraagd of zij wel eens hasj of wiet krijgen aangeboden op straat, in een park of op een hangplek. Van de actuele blowers in de onderbouw in de buurt van gesloten coffeeshops hebben twee jongeren (29%) wel eens cannabis aangeboden gekregen op straat, op overige scholen zijn dit er 88 (44%). Van de actuele softdrugsgebruikers in de bovenbouw hebben drie jongeren (15%) op scholen in de buurt van coffeeshops softdrugs aangeboden gekregen op straat. Er zijn geen significante verschillen gevonden met de 0-meting. Op de overige scholen geven ten opzichte van de 0-meting significant minder actuele softdruggebruikers in de bovenbouw aan softdrugs aangeboden te hebben gekregen op straat (2-meting 95 jongeren (39%) versus 0-meting 99 jongeren (50%)). Tot slot zeggen 27 kwetsbare jongeren wel eens cannabis op straat aangeboden te hebben gekregen, dit is 60% van de actuele blowers. Er zijn bij de kwetsbare jongeren geen significante verschillen gevonden tussen beide metingen.

5. NORMBESEF EN GEBRUIK SOFTDRUGS

In dit hoofdstuk komen de resultaten van de enquêtes die onder minderjarige jongeren zijn gehouden aan bod. Er zijn in totaal meer dan 10.000 jongeren van 12 tot 18 geënquêteerd over softdrugs en andere genotsmiddelen, zowel bij de 2-meting als bij de 1- en 0-meting. In de beschrijving van de resultaten wordt onderscheid gemaakt tussen onderbouw- en bovenbouwscholieren en kwetsbare (niet-schoolgaande) jongeren. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt in leerlingen op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops en leerlingen op scholen die niet zijn gelegen in de buurt van coffeeshops. De resultaten tussen de 0- en de 2-meting zijn getoetst op significantie.¹ Significante verschillen tussen de 0- en de 2-meting worden in figuren weergegeven met behulp van nummers.² Waar geen significante verschillen zijn gevonden tussen de 0- en de 2-meting worden in figuren alleen de resultaten van de 2-meting gepresenteerd.

Hieronder worden allereerst de belangrijkste resultaten over normbesef ten opzichte van softdrugs en het gebruik ervan puntsgewijs weergegeven. Daaropvolgend besteedt paragraaf 5.1 aandacht aan het normbesef van jongeren over verschillende genotsmiddelen, terwijl paragraaf 5.2 ingaat op het gebruik van softdrugs en overige genotsmiddelen onder jongeren.

Normbesef softdrugs

- Het normbesef over softdrugs onder Rotterdamse jongeren is hoger dan op basis van eerder onderzoek zou worden verwacht.
- Sinds de sluiting van de 16 coffeeshops zijn er bij de jongeren weinig significante verschillen gevonden in het normbesef ten aanzien van softdruggebruik. Wel vindt tijdens de 2-meting een lager percentage van onderbouwscholieren op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops dat hasj- of wietgebruik een negatieve invloed heeft op school/werk.
- Jongeren schatten de invloed van hasj- en wietgebruik op de contacten met ouders (zeer) negatief in.
- Het overgrote deel van de jongeren (meer dan 84%) denkt tijdens de 2-meting dat hasj- en wietgebruik een verslavende werking heeft.
- Een toenemend percentage van de kwetsbare jongeren is het eens met de stelling dat hasj en wietgebruik somber en neerslachtig maakt (van 15% naar 32%).
- Een ruime meerderheid van de jongeren (meer dan 76%) is van mening dat het slecht is als leeftijdsgenoten hasj en wiet gebruiken.

¹ De uitkomsten van de vergelijking tussen de 2-meting en de 0-meting en tussen de 1-meting en de 0-meting zijn statistisch getoetst op 'toeval'. In de statistische toetsing is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Er is gebruik gemaakt van de t-toets en de chi-kwadraat toets. Deze toetsen zijn gevoelig voor het aantal onderzoekselementen: hoe groter de steekproef, hoe eerder gevonden verschillen significant zijn. Verschillen tussen beide metingen bij leerlingen op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops zullen, gezien de geringe steekproefomvang, minder snel significant zijn dan die bij leerlingen op overige scholen.

² Significante verschillen tussen de 1- en de 0-meting worden bij de figuren in superscript weergegeven met een 1, terwijl die tussen de 2- en de 0-meting in superscript worden weergegeven met een 2. Eventuele significante verschillen tussen de 2- en de 1-meting worden in superscript vermeld met een 3.

- Het merendeel van de jongeren (meer dan 72%) verwacht dat softdrugsgebruik hoge gezondheidsrisico's met zich meebrengt. Het percentage dat dit denkt over het gebruik van tabak is ongeveer even groot. Gezondheidsrisico's bij het gebruik van alcohol worden lager ingeschat en bij harddrugsgebruik hoger.
- Kwetsbare jongeren schatten de gezondheidsrisico's van softdrugs-, tabak- en harddrugsgebruik lager in dan scholieren in de onder- en bovenbouw.

Gebruik softdrugs

- Het gebruik van softdrugs onder jongeren (ooit en actueel) is weinig veranderd na sluiting van de 16 coffeeshops. Alleen het percentage bovenbouwscholieren op scholen niet in de buurt van een (gesloten) coffeeshop dat ooit en de afgelopen maand softdrugs heeft gebruikt is significant toegenomen sinds de sluiting van de 16 coffeeshops. Het gebruik van tabak, alcohol en harddrugs is eveneens nauwelijks veranderd sinds de sluiting van de 16 coffeeshops.
- Softdrugsgebruik (en het gebruik van andere genotsmiddelen) komt vaker voor bij kwetsbare jongeren. Bovenbouwscholieren hebben vaker ooit hasj of wiet gebruikt (gemiddeld 25%) dan onderbouwscholieren (gemiddeld 5%). Van de kwetsbare jongeren heeft meer dan de helft wel eens hasj of wiet gebruikt.
- Bovenbouwscholieren beginnen gemiddeld op hun 14e met het roken van hun eerste joint, terwijl kwetsbare jongeren gemiddeld op hun 13e levensjaar beginnen.
- Na sluiting van de 16 coffeeshops is er weinig veranderd in de frequentie van het softdrugsgebruik, de startleeftijd van softdrugsgebruik en de locaties waar softdrugsgebruik plaatsvindt. Dit geldt voor zowel leerlingen op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops als leerlingen op overige scholen.
- Ongeveer de helft van alle onderbouwscholieren en ruim een derde van alle bovenbouwscholieren zegt minder dan één joint per keer te roken. Het roken van drie of meer joints komt vaker voor onder kwetsbare jongen dan onder scholieren in de onder- en bovenbouw.
- Op straat (in een park of elders buiten) en bij vrienden zijn volgens de jongeren de meest favoriete plekken om te blowen.

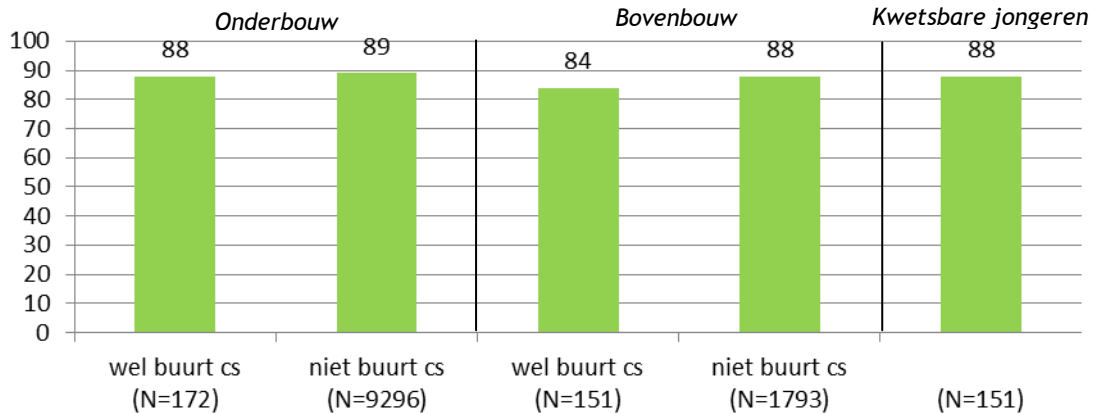
5.1 Normbesef

In de enquête is onder meer gevraagd naar het normbesef ten aanzien van softdrugs. In eerder onderzoek is door verschillende sleutelinformanten aangegeven dat blowen onder jongeren als steeds normaler wordt gezien (Biesma e.a. 2007). De in de enquête gestelde vragen schetsen een beeld over hoe jongeren zelf over softdrugs denken. Deze vragen zijn gesteld aan zowel jongeren die softdrugs zeggen te gebruiken als aan jongeren die nog nooit hebben geblowd. Er is gevraagd naar: de verwachting dat hasj en wiet verslavend zijn; de verwachte invloed van het gebruik van hasj en wiet op school- of werkprestaties; contacten met ouders en vrienden; de verwachte invloed van hasj- of wietgebruik op de gemoedstoestand; de mening over vrienden die softdrugs gebruiken; en geschatte gezondheidsrisico's bij het gebruik van hasj en wiet. De resultaten uit deze paragraaf kunnen niet worden vergeleken met resultaten uit ander (landelijk) onderzoek omdat, voor zover bekend, nog niet eerder dergelijke vragen zijn gesteld over normbesef ten aanzien van middelengebruik.

Verwachting verslavende werking

In figuur 5.1 wordt het percentage jongeren dat verwacht dat hasj en wiet een verslavende werking hebben gepresenteerd.

Figuur 5.1 Denk je dat hasj en wiet verslavend zijn? (2-meting), in %.

NB: wel buurt cs = scholieren die zijn geënquêteerd op scholen in de buurt van een (gesloten) coffeeshop; niet buurt cs = scholieren die zijn geënquêteerd op scholen die niet zijn gelegen in de buurt van een coffeeshop.

Bijna negen van de tien jongeren zijn van mening dat hasj en wiet verslavend zijn, hetgeen weinig verschilt van de 0-meting. Figuur 5.1 laat zien dat er in de 2-meting nauwelijks verschillen bestaan tussen de jongeren in de onderbouw, de bovenbouw en de kwetsbare jongeren.

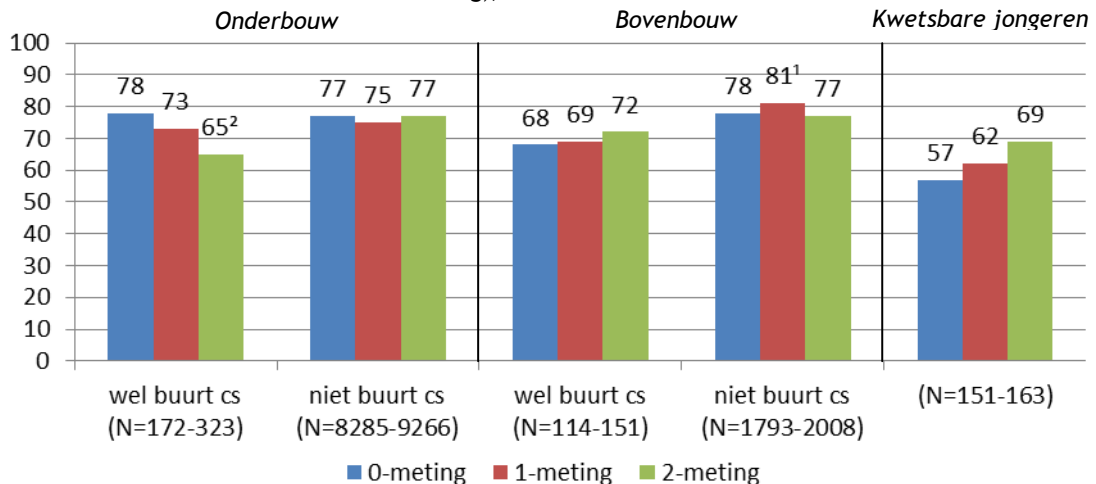
Verwachte invloed op functioneren

Hieronder wordt de verwachte invloed van hasj- en wietgebruik op school- en werkprestaties, contacten met vrienden en contacten met ouders weergegeven.

School en werk

De resultaten van de vraag naar de verwachte invloed van hasj- en wietgebruik op school- en werkprestaties worden in figuur 5.2 gepresenteerd.

Figuur 5.2 Jongeren die denken dat hasj- of wietgebruik een negatieve invloed heeft op school/werk (0-, 1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

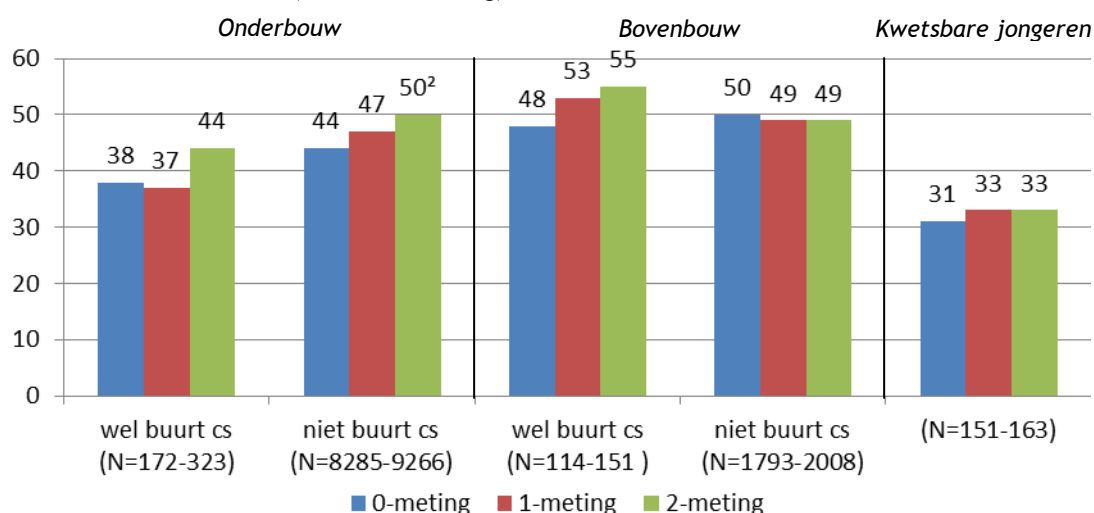
² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Uit figuur 5.2 blijkt dat de onderbouwscholieren in de buurt van een (gesloten) coffeeshop tijdens de 2-meting (65%) significant minder vaak denken dat hasj- en wietgebruik een negatieve invloed heeft op school/werk ten opzichte van de 0-meting (78%). Op de onderbouwscholen niet in de buurt van (gesloten) coffeeshops en op de bovenbouwscholen (wel en niet in de buurt van coffeeshops) denken ongeveer drie van de vier van de scholieren dat hasj- en wietgebruik een negatieve invloed heeft op school/werk. Deze scholieren laten tussen de 0- en 2-meting weinig verschillen zien. Van de kwetsbare jongeren is een toenemend percentage van mening dat het gebruik van hasj of wiet een negatieve invloed heeft op school- of werkprestaties (69% 2-meting versus 57% 0-meting), maar dit verschil is niet significant.

Vrienden

Aansluitend is de jongeren gevraagd naar de verwachting of het gebruik van hasj of wiet een positieve of negatieve invloed heeft op contacten met vrienden (figuur 5.3).

Figuur 5.3 Jongeren die denken dat hasj- of wietgebruik een negatieve invloed heeft op contacten met vrienden (0-, 1- en 2-meting), in %

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

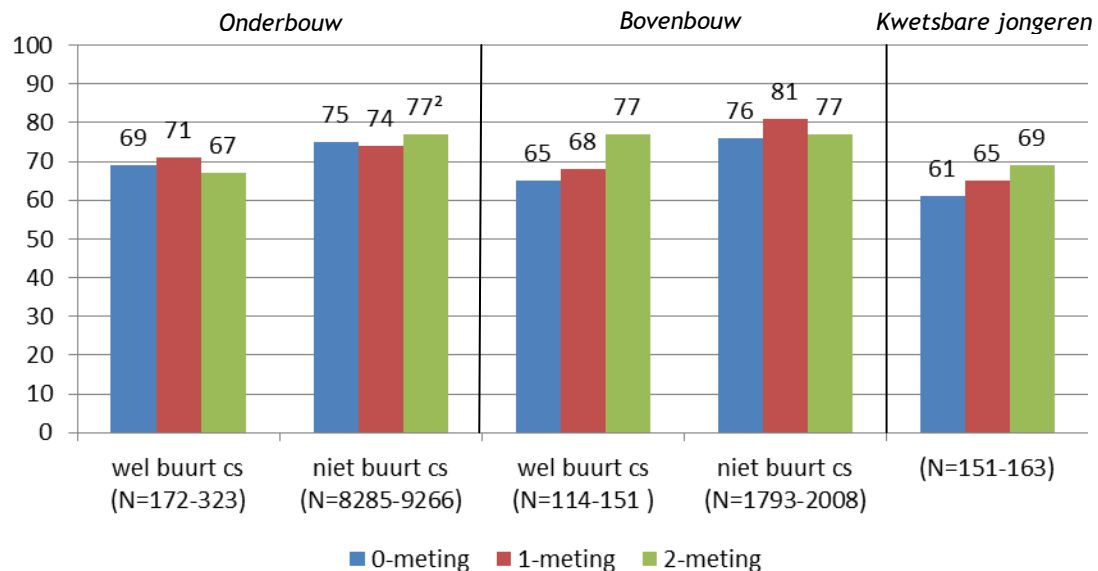
Ruim twee vijfde (44%) van de onderbouwscholieren op scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops en de helft (50%) op overige scholen denkt dat hasj- en wietgebruik een negatieve invloed heeft op de contacten met vrienden (figuur 5.3). Bij de onderbouwscholieren op overige scholen is er sprake van een significant verschil tussen de 2- en 0-meting: 50% is tijdens de 2-meting van mening dat het gebruik van hasj- en wiet een negatieve invloed heeft op contacten met vrienden, terwijl tijdens de 0-meting dit percentage op 44% lag. Bij de bovenbouwscholieren ligt het percentage in beide categorieën en in de drie metingen rond de 50% en laat geen significante verschillen zien. Met percentages rond de 33% zijn kwetsbare jongeren het minst negatief over de gevolgen van hasj of wietgebruik op contacten met vrienden.

Overigens zegt een deel van de jongeren dat het gebruik van hasj en wiet een positieve invloed heeft op de contacten met vrienden. Bij de onderbouw ligt dit percentage in de 2-meting op (ruim) één derde (35% wel buurt cs versus 33% niet buurt cs), bij de bovenbouw op bijna één vijfde (16% wel buurt vs versus 19% niet buurt cs), terwijl één derde (33%) van de kwetsbare jongeren deze mening heeft.

Ouders

Vervolgens is de jongeren gevraagd of het gebruik van hasj of wiet naar hun verwachting een positieve of negatieve invloed heeft op contacten met ouders (figuur 5.4).

Figuur 5.4 Jongeren die denken dat hasj- of wietgebruik een negatieve invloed heeft op contacten met ouders (0-, 1- en 2-meting), in %

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Jongeren schatten de invloed van hasj- en wietgebruik op de contacten met ouders (zeer) negatief in (figuur 5.4). Bij de onderbouwscholieren die op een school zitten die niet in de buurt staat van een coffeeshop, is er tijdens de 2-meting (77%) sprake van een significante stijging vergeleken met de 0-meting (75%). Ruim drie kwart (77%) van alle bovenbouwscholieren (al dan niet op een school in de buurt van een coffeeshop) schat tijdens de 2-meting de invloed van hasj- en wietgebruik op de contacten met ouders (zeer) negatief in. Bij de kwetsbare jongeren schat ruim twee derde (69%) de invloed van softdrugsgebruik op de contacten met ouders negatief in.

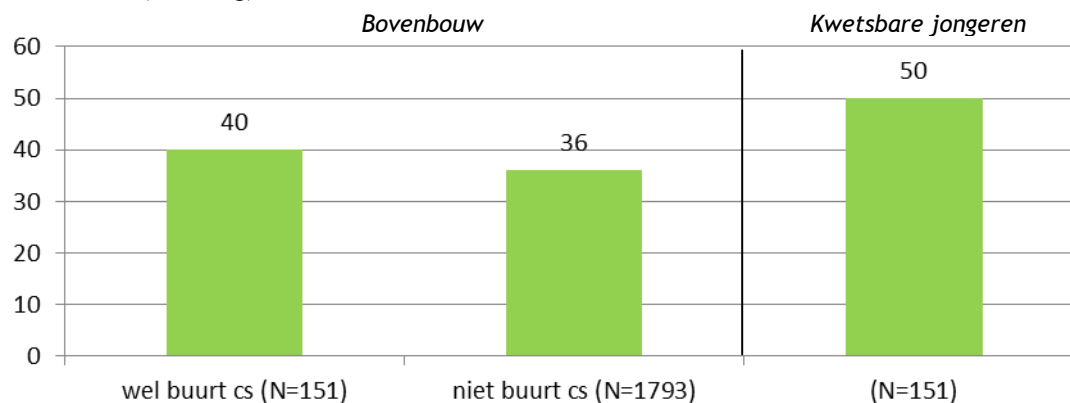
Tevens is aan de actuele blowers gevraagd of hun ouders op de hoogte zijn van hun softdrugsgebruik. Omdat het aantal jongeren dat aangeeft dat ouders op de hoogte zijn laag is, wordt hier het aantal weergegeven in plaats van het percentage. Bij de scholieren in de bovenbouw zijn van 4 (op scholen in buurt van coffeeshops) tot 68 jongeren (op overige scholen) de ouders op de hoogte van het softdrugsgebruik, terwijl dit bij kwetsbare jongeren 15 is. De verschillen tussen de 2- en 0-meting zijn niet significant. Dit komt ook naar voren uit eerder onderzoek: in onderzoek van Biesma e.a. (2007) merkt een aantal sleutelinformanten op dat wanneer jongeren in behandeling zijn voor een (softdrugs)verslaving en hun ouders worden daarbij betrokken, dat de ouders vaak weinig kennis blijken te hebben van het middelengebruik in het algemeen en van hun kind(eren) in het bijzonder. Deze ouders blijken ook sporadisch zelf te blowen.

Mening over effecten gebruik softdrugs

Ook zijn de jongeren twee stellingen voorgelegd over de effecten van softdrugs: “in hoeverre ben je het eens met de stelling 'Hasj- en wietgebruik maakt kalm en rustig?’” en “in hoeverre ben je het eens met de stelling 'Hasj- en wietgebruik maakt somber en

neerslachtig'?). Omdat deze vraag in de 2-meting niet is gesteld aan de onderbouwscholieren, kunnen hun resultaten niet worden weergegeven.

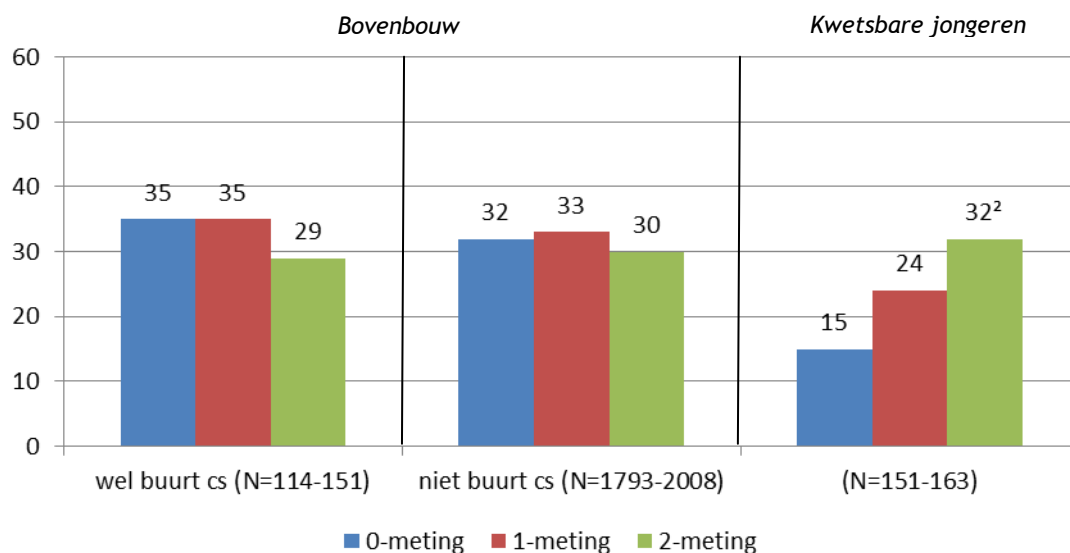
Figuur 5.5 Jongeren die het eens zijn met de stelling: 'hasj- of wietgebruik maakt kalm en rustig' (2-meting), in %

Bij de stelling 'hasj- of wietgebruik maakt kalm en rustig' zijn tussen de 0- en 2-meting geen significante verschillen gevonden bij de bovenbouwscholieren en de kwetsbare jongeren (figuur 5.5). Bijna twee van de vijf van alle bovenbouwscholieren (40% in de buurt van cs en 36% niet in de buurt van cs) is het eens met de stelling dat hasj- en wietgebruik kalm en rustig maakt. Bij de kwetsbare jongeren is de helft (50%) het eens met deze stelling.

Het percentage jongeren dat het eens is met de stelling 'hasj- en wietgebruik maakt somber en neerslachtig' wordt weergegeven in figuur 5.6.

Figuur 5.6 Jongeren die het eens zijn met de stelling: 'hasj- of wietgebruik maakt somber en neerslachtig' (0-, 1- en 2-meting), in %

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

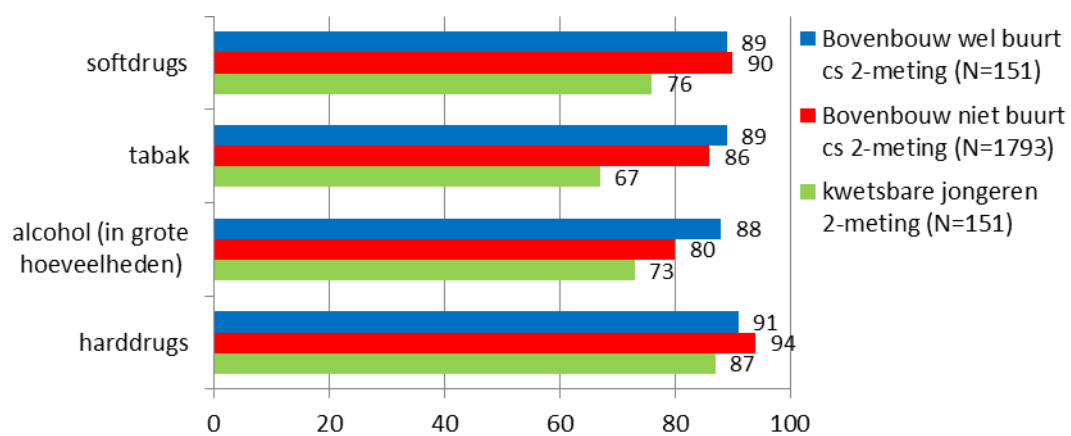
Bijna een derde van de bovenbouwscholieren, zowel op scholen in de buurt van gesloten coffeeshops (29%) als op overige scholen (30%), is het eens met de stelling dat hasj- of

wietgebruik somber of neerslachtig maakt (figuur 5.6). Alleen bij de kwetsbare jongeren is er sprake van een significant verschil tussen de 2- en de 0-meting: in de 2-meting is 32% het niet eens met de stelling tegenover 15% in de 0-meting.

Mening over middelengebruik door leeftijdgenoten

In de enquête zijn ook vragen gesteld over hoe jongeren denken over leeftijdsgenoten die softdrugs gebruiken, die roken, alcohol (in grote hoeveelheden) drinken of harddrugs gebruiken (figuur 5.7).³ Aangezien er zowel op de scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops en de overige scholen als bij de kwetsbare jongeren geen significante verschillen zijn gevonden tussen de 2- en 0-meting worden alleen de resultaten van de 2-meting weergegeven.

Figuur 5.7 Bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren die het slecht vinden als leeftijdsgenoten de volgende genotmiddelen gebruiken (2-meting), in %

Meer dan 80% van de scholieren in de bovenbouw vindt het slecht als leeftijdsgenoten softdrugs, tabak, alcohol (in grote hoeveelheden) of harddrugs gebruiken (figuur 5.7). In vergelijking met scholieren in de bovenbouw zijn kwetsbare jongeren duidelijk minder vaak van mening dat het gebruik van genotmiddelen door leeftijdsgenoten slecht is, behalve bij harddrugs.

Verwachte gezondheidsrisico's

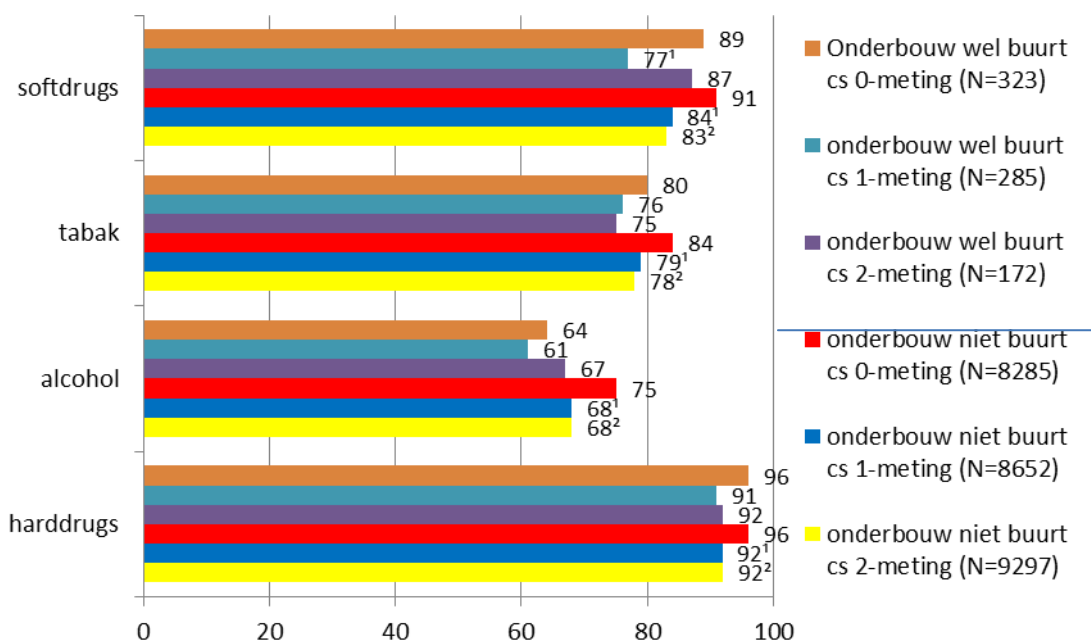
Tot besluit is de jongeren gevraagd een inschatting te geven van de risico's op gezondheidsschade bij het gebruik van verschillende genotmiddelen (softdrugs, tabak, alcohol en harddrugs). Als eerste worden de resultaten van onderbouwscholieren weergegeven, gevolgd door de resultaten van de bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren.

Onderbouwscholieren

De resultaten van de vragen naar verwachte gezondheidsrisico's door het gebruik van genotmiddelen onder onderbouwscholieren worden gepresenteerd in figuur 5.8.

³ Bij de 2-meting is deze vraag niet opgenomen in de vragenlijst van de jeugdmonitor van de GGD, waardoor de resultaten van de onderbouwscholieren niet kunnen worden weergegeven.

Figuur 5.8 Onderbouwscholieren die verwachten dat genotmiddelen een hoog gezondheidsrisico met zich meebrengen (0-,1- en 2-meting), in %

¹ Significant verschil tussen 0-meting en 1-meting (bij $p < 0,05$).

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

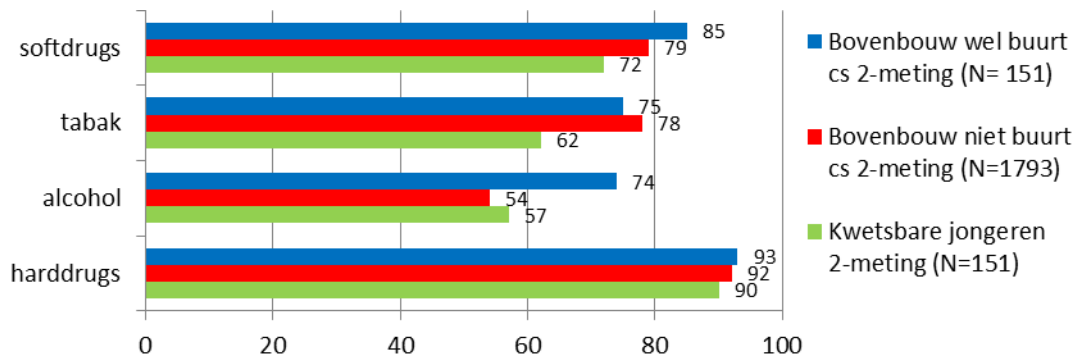
Het percentage onderbouwscholieren op overige scholen dat verwacht dat softdrugsgebruik kans geeft op gezondheidsschade is afgenomen: 83% tijdens de 2-meting tegenover 91% tijdens de 0-meting (figuur 5.8). Op scholen in de buurt van een coffeeshop is er tussen de 0- en 2-meting nauwelijks sprake van veranderingen.

Ook is de jongeren gevraagd naar de kans op gezondheidsschade bij het gebruik van tabak, alcohol en harddrugs (figuur 5.8). De verwachting dat tabak-, alcohol- of harddrugsgebruik kans op gezondheidsschade geeft is tijdens de 2-meting bij onderbouwscholieren op scholen in de buurt van een coffeeshop nauwelijks veranderd ten opzichte van de 0-meting. Voor de overige scholen geldt dat tijdens de 2-meting minder onderbouwscholieren verwachten dat tabaksgebruik gezondheidsschade tot gevolg heeft; 78% in de 2-meting versus 84% in de 0-meting. Ook het percentage onderbouwscholieren dat verwacht dat alcohol gezondheidsschade oplevert is op deze scholen gedaald: 68% in de 2-meting tegenover 75% in de 0-meting. Tot slot is gevraagd naar de verwachte gezondheidsschade bij gebruik van harddrugs. Dit percentage ligt bij de onderbouwscholieren op overige scholen in de 2-meting significant lager dan in de 0-meting: respectievelijk 92% versus 96%. De onderbouwscholieren (wel of niet in de buurt van een coffeeshop) verwachten dat alcoholgebruik de minste gezondheidsschade oplevert en harddrugsgebruik het meest.

Bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren

De resultaten van de vragen naar verwachte gezondheidsrisico's door het gebruik van genotmiddelen onder de bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren worden gepresenteerd in figuur 5.9. Aangezien er bij de bovenbouwscholieren en de kwetsbare jongeren geen significante verschillen zijn gevonden tussen de 2- en de 0-meting worden alleen de resultaten van de 2-meting weergegeven.

Figuur 5.9 Bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren die verwachten dat genotmiddelen een hoog gezondheidsrisico met zich meebrengen (2-meting), in %

Tijdens de 2-meting verwacht 85% van de bovenbouwscholieren op scholen in de buurt van een (gesloten) coffeeshop en 79% op de overige scholen dat softdrugsgebruik schadelijk is voor de gezondheid (figuur 5.9). Verder blijkt dat bijna drie van de vier (72%) kwetsbare jongeren verwacht dat softdrugsgebruik een hoog gezondheidsrisico met zich mee brengt.

Ook is de jongeren gevraagd naar de waarschijnlijke kans op gezondheidsschade bij het gebruik van tabak, alcohol en harddrugs (figuur 5.9). Zowel bovenbouwscholieren als kwetsbare jongeren verwachten dat alcoholgebruik de minste gezondheidsschade oplevert en harddrugsgebruik het meest. De verwachte gezondheidsschade van tabak ligt tussen softdrugs en alcohol in. In vergelijking met de bovenbouwscholieren verwachten kwetsbare jongeren minder vaak dat middelengebruik gezondheidsschade veroorzaakt.

5.2 Gebruik

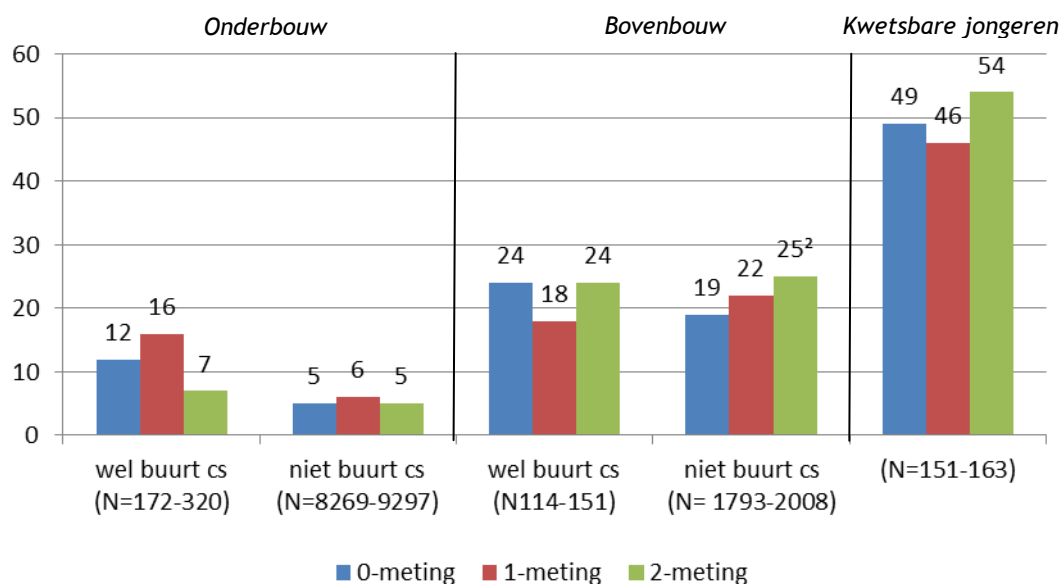
Deze paragraaf beschrijft het gebruik van softdrugs en andere genotmiddelen onder jongeren voor en na de sluiting van de 16 coffeeshops (die gelegen waren binnen een straal van 200 meter hemelsbreed en 250 loopafstand van een school). Vervolgens wordt van de actuele softdrugsgebruikers de aard van het gebruik besproken. De resultaten uit deze paragraaf kunnen niet worden vergeleken met resultaten uit ander (landelijk) onderzoek omdat, voor zover bekend, er geen recente referentiecijfers zijn.

Ooit gebruik softdrugs

Figuur 5.10 geeft het percentage jongeren weer dat heeft aangegeven ooit softdrugs te hebben gebruikt.

Van de bovenbouwscholieren op scholen, die niet in de buurt van een coffeeshop liggen, is het percentage dat zegt ooit softdrugs te hebben gebruikt significant toegenomen; 25% in de 2-meting ten opzichte van 19% in de 0-meting (figuur 5.10). Verder is te zien dat cannabisgebruik gerelateerd is aan de leeftijd van jongeren.

Figuur 5.10 Softdrugsgebruik ooit (0-,1- en 2-meting), in %

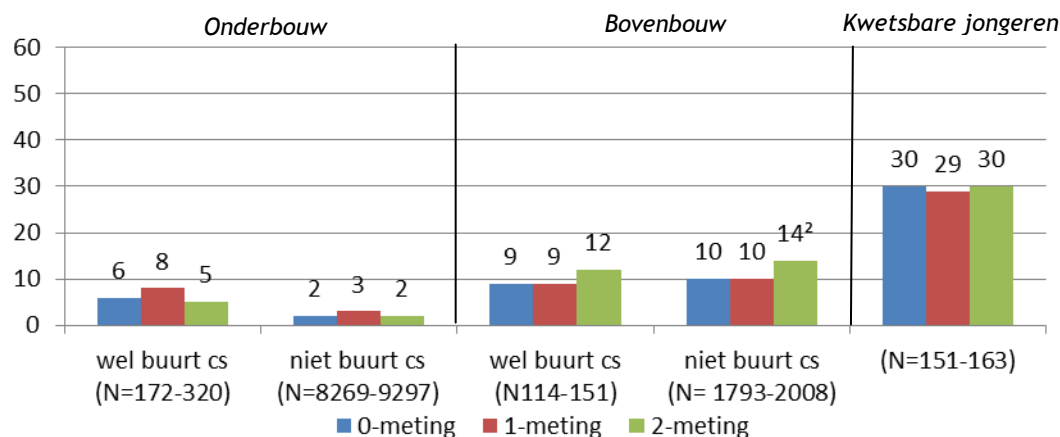

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij p<0,05).

Actueel gebruik softdrugs

Jongeren is ook gevraagd naar actueel⁴ softdrugsgebruik (figuur 5.11).

Figuur 5.11 Softdrugsgebruik afgelopen 4 weken (0-, 1- en 2-meting), in %

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij p<0,05).

Rond de helft van de jongeren die ooit softdrugs hebben gebruikt heeft dit de maand voorafgaand aan het onderzoek gedaan (figuur 5.11). Ook hier is een toename te zien van het gebruik met de toename van de leeftijd. Alleen het percentage bovenbouwscholieren op overige scholen dat zegt softdrugs in de afgelopen 4 weken gebruikt te hebben is in de 2-meting significant hoger dan in de 0-meting; 14% versus 10%. Een klein percentage (5% en 2%) van de scholieren in de onderbouw heeft de afgelopen maand gebloed, terwijl 12% van de bovenbouwscholieren in de buurt van een (gesloten) coffeeshop dit heeft gedaan. Bij

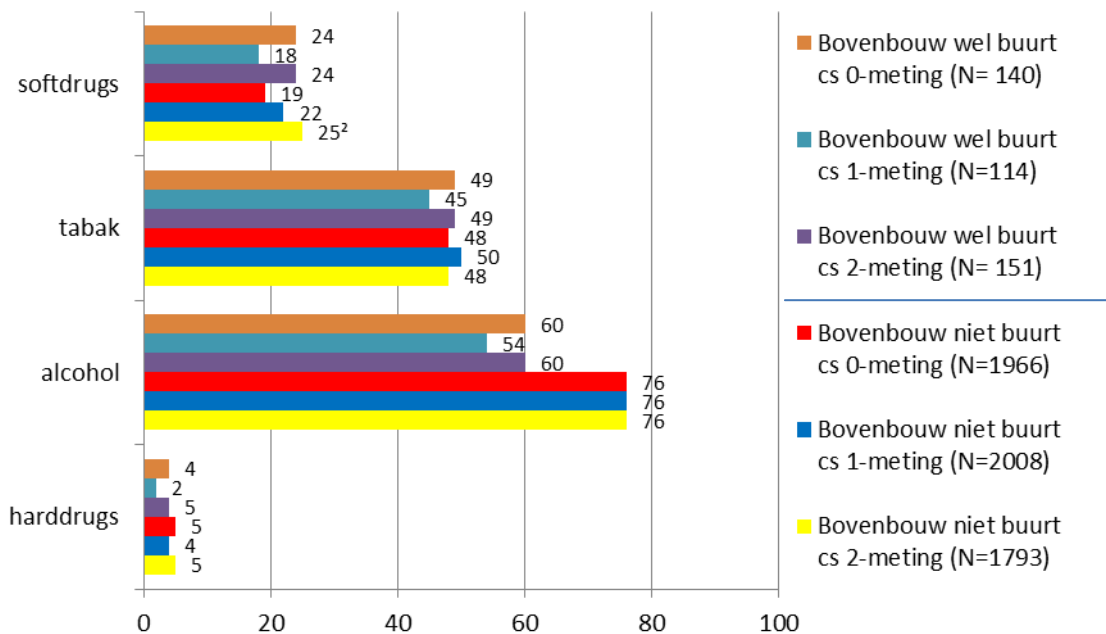
⁴ Actueel softdrugsgebruik houdt in dat jongeren vier weken voorafgaand aan de afname van de vragenlijst softdrugs hebben gebruikt.

de kwetsbare jongeren ligt het softdrugsgebruik met 30% in de afgelopen vier weken beduidend hoger.

Gebruik overige genotmiddelen

Ter vergelijking is ook gevraagd naar het gebruik van alcohol, tabak en harddrugs. In de figuren 5.12, 5.13, 5.14, 5.15 en 5.16 zijn alleen de resultaten weergegeven van de bovenbouw-scholieren en de kwetsbare jongeren, omdat deze groepen vaker in aanraking komen met softdrugs en andere genotmiddelen. Uit de literatuur is gebleken dat de startleeftijd van verschillende genotmiddelen gemiddeld tussen de 14 en 16 jaar ligt (Van Laar e.a. 2010).

Figuur 5.12 Gebruik genotmiddelen ooit bovenbouwscholieren (0-, 1- en 2-meting), in %

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Bovenbouwscholieren

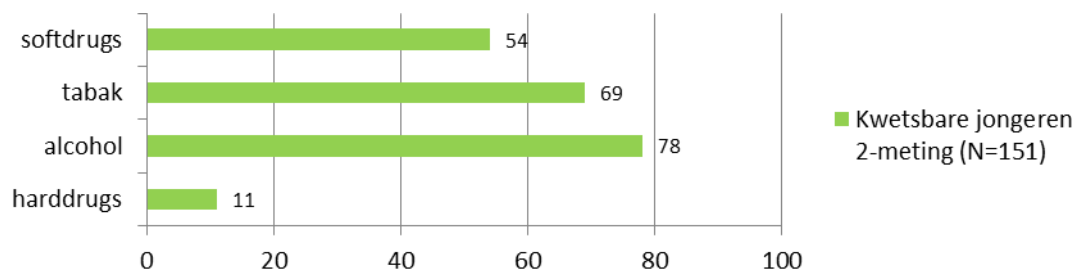
Het percentage bovenbouwscholieren dat ooit softdrugs, tabak, alcohol en harddrugs heeft gebruikt wordt weergegeven in figuur 5.12. Het blijkt dat het percentage bovenbouwscholieren dat zegt ooit tabak, alcohol of harddrugs te hebben gebruikt bij de 2-meting vrijwel hetzelfde is als bij de 0-meting (zowel op de scholen in de buurt van coffeeshops als op de overige scholen). Verder is duidelijk dat alcohol (60% tot 76%) en tabak (49% tot 48%) de meest gebruikte genotmiddelen zijn onder bovenbouwscholieren, terwijl een klein percentage (4% tot 5%) ooit harddrugs heeft gebruikt.

In verdere analyses komt naar voren dat vrijwel alle jongeren die hebben aangegeven ooit harddrugs te hebben gebruikt ook ooit andere genotmiddelen hebben gebruikt. Bij de bovenbouwscholieren heeft 4% ooit zowel tabak, alcohol, softdrugs als harddrugs gebruikt.

Kwetsbare jongeren

Het percentage kwetsbare jongeren dat ooit softdrugs, tabak, alcohol en harddrugs heeft gebruikt wordt weergegeven in figuur 5.13. Aangezien er onder de kwetsbare jongeren geen significante verschillen zijn gevonden tussen de 2- en 0-meting worden alleen de resultaten van de 2-meting weergegeven.

Figuur 5.13 Gebruik genotmiddelen ooit kwetsbare jongeren (2-meting), in %

Figuur 5.13 laat zien dat ruim drie van de vier (78%) kwetsbare jongeren ooit alcohol heeft gebruikt. Het gebruik van softdrugs, tabak, alcohol en harddrugs ligt onder kwetsbare jongeren hoger dan dat onder bovenbouwscholieren. De kwetsbare jongeren die zeggen harddrugs gebruikt te hebben, ongeveer één op de tien (11%), gebruiken vaak ook andere genotmiddelen. Zo heeft 9% van de kwetsbare jongeren ooit zowel tabak, alcohol, softdrugs als harddrugs gebruikt.

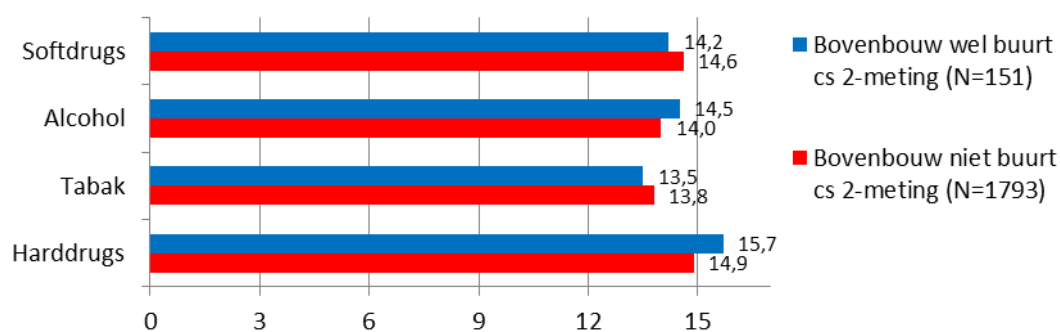
Leeftijd eerste gebruik

Hieronder wordt de leeftijd van het eerste gebruik besproken. Achtereenvolgens komen de bovenbouwscholieren en de kwetsbare jongeren aan bod.

Bovenbouwscholieren

In figuur 5.14 wordt de gemiddelde leeftijd weergegeven waarop bovenbouwscholieren voor het eerst genotmiddelen hebben gebruikt. Aangezien er zowel op de scholen in de buurt van (gesloten) coffeeshops als op de overige scholen geen significante verschillen zijn gevonden tussen de 2- en 0-meting worden alleen de resultaten van de 2-meting weergegeven.

Figuur 5.14 Gemiddelde leeftijd eerste gebruik genotmiddelen bovenbouwscholieren (2-meting)

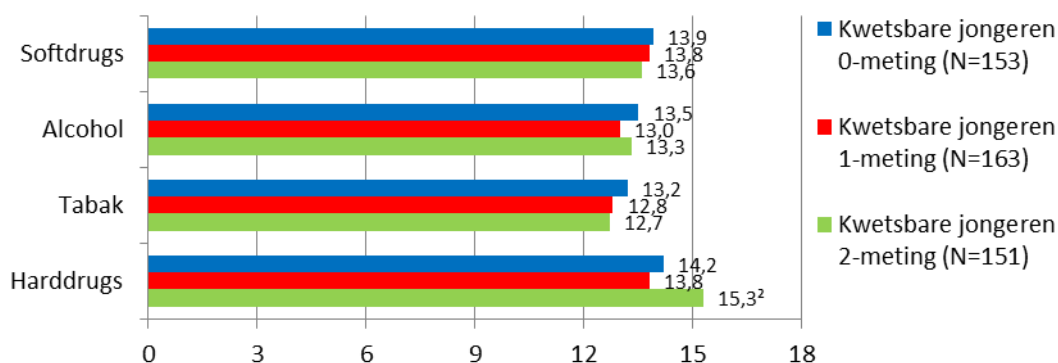
Softdrugsgebruikers in de bovenbouw hebben, zowel op scholen in de buurt van coffeeshops als op de scholen niet in de buurt van coffeeshops, gemiddeld op hun 14e levensjaar voor het eerst hasj of wiet gebruikt (figuur 5.14). Voor de overige genotmiddelen geldt dat bovenbouwscholieren gemiddeld alcohol voor het eerst op hun 14e, tabak op hun 13e en harddrugs op hun 15e levensjaar gebruiken.

Kwetsbare jongeren

In figuur 5.15 wordt de gemiddelde leeftijd weergegeven waarop kwetsbare jongeren voor het eerst genotmiddelen hebben gebruikt.

Het blijkt dat kwetsbare jongeren die blowen hier gemiddeld op hun 13^e levensjaar mee zijn begonnen. De leeftijd van het eerste gebruik van softdrugs, tabak en alcohol bij de kwetsbare jongeren is in de 2-meting nauwelijks veranderd in vergelijking met de 0-meting. Alleen de startleeftijd van harddrugs is bij de kwetsbare jongeren in de 2-meting significant hoger dan in de 0-meting; 15,3 versus 14,2 jaar.

Figuur 5.15 Gemiddelde leeftijd eerste gebruik genotmiddelen kwetsbare jongeren (0-, 1- en 2-meting)

² Significant verschil tussen 0-meting en 2-meting (bij $p < 0,05$).

Frequentie gebruik softdrugs

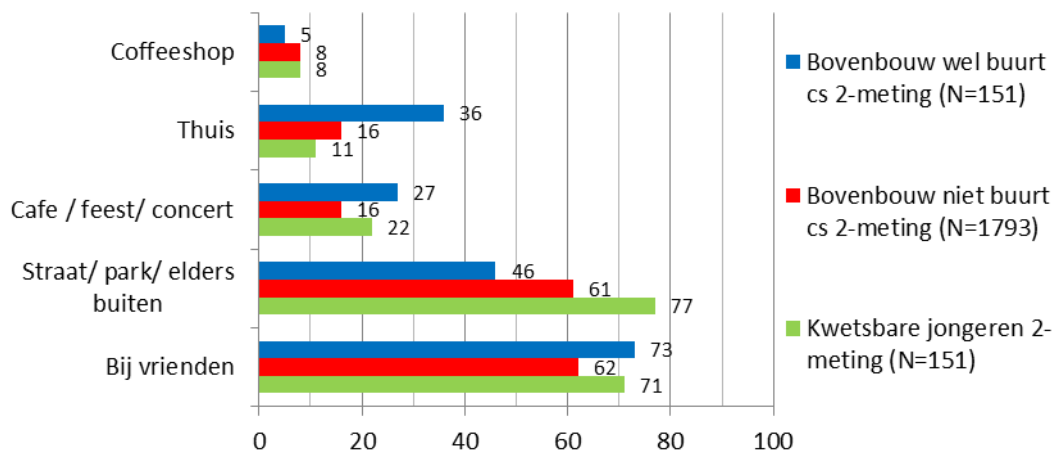
De actueel softdrugsgebruikende jongeren is tevens gevraagd hoe vaak zij de afgelopen vier weken hebben geblowd. Bijna twee derde (63%) van de onderbouwscholieren en meer dan de helft (53%) van de bovenbouwscholieren heeft één tot twee keer in de afgelopen vier weken geblowd. Bijna de helft (48%) van de kwetsbare jongeren zegt de afgelopen vier weken meer dan 10 keer te hebben geblowd. Tussen de 2-meting en de 0-meting zijn geen significante verschillen gevonden.

Vervolgens is aan de leerlingen die de afgelopen vier weken hebben geblowd gevraagd naar het gemiddelde aantal joints dat zij per keer roken. Ongeveer de helft (51%) van alle onderbouwscholieren, ruim een derde (37%) van alle bovenbouwscholieren en een vijfde (20%) van de kwetsbare jongeren zegt minder dan één joint per keer te roken. Ruim een vijfde (23%) van alle bovenbouwscholieren en bijna twee vijfde (38%) van de kwetsbare jongeren roken drie of meer joints per keer. Tussen de 2-meting en de 0-meting zijn geen significante verschillen gevonden.

Locaties gebruik softdrugs

Blowen is een sociale gebeurtenis. Een klein aantal bovenbouwscholieren (5%) en kwetsbare jongeren (8%) geeft aan meestal alleen te blowen, terwijl een grote meerderheid (71% van de bovenbouwscholieren en 56% van de kwetsbare jongeren) dat voornamelijk met vrienden doet. De jongeren die bij voorkeur alleen blowen zijn jongeren die hebben aangegeven de afgelopen vier weken vaker dan vijf keer te hebben geblowd. In figuur 5.16 worden de percentages van de overige locaties waar jongeren softdrugs gebruiken gepresenteerd.

Figuur 5.16 Locaties waar softdrugsgebruik plaatsvindt, bovenbouw en kwetsbare jongeren (2-meting), in %

Figuur 5.16 laat zien dat softdrugsgebruik onder bovenbouwscholieren, zowel op scholen in de buurt van gesloten coffeeshops als op overige scholen, meestal bij vrienden (tussen de 62% en 73%) plaatsvindt, terwijl een lager percentage thuis blowt (tussen de 16% en 36%). Kwetsbare jongeren geven aan vooral op straat softdrugs te gebruiken (77%). 8% Van de kwetsbare jongeren en 5% tot 8% van de minderjarige jongeren in de bovenbouw zegt cannabis te gebruiken in een coffeeshop. Kwetsbare jongeren blowen in vergelijking met bovenbouwscholieren vaker bij vrienden en op straat, terwijl bovenbouwscholieren meer thuis blowen. Tussen de 0- en de 2-meting zijn geen significante verschillen gevonden.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviescommissie drugsbeleid (2009)
Geen deuren maar daden. Nieuwe accenten in het Nederlandse drugsbeleid. Ministerie van VWS, Justitie en BZK, Den Haag.
- Algemene Rekenkamer (2011)
ICT politie 2010. Sdu Uitgevers, Den Haag.
- Bieleman, B., R. Nijkamp, K. de Haan (2011)
Lokaal balanceren. Onderzoek coffeeshopbeleid gemeente Groningen. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp, m.m.v. J. Bloemendal (2011)
Onder invloed verkeerd. Evaluatie voorlichtingscampagne softdrugs in het verkeer euregio Scheldemond. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp (2010)
Coffeeshops in Nederland 2009. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2009. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp, F. Schaap (2010)
Monitor coffeeshopbeleid Rotterdam 0- en 1-meting. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., H. Naayer (2007)
Onderzoek coffeeshops Terneuzen. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Biesma, S., H. Naayer, B. Bieleman (2007)
Vorstudie softdrugsgebruik jongeren Rotterdam. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Brouwer, J.G., A.E. Schilder (2010)
Juridische haalbaarheid. In: Maalsté N.J.M., G.J.M. van den Brink, G.J. Brouwer, A.E. Schilder (2010). Juridische en praktische Haalbaarheid van 'Limburg trekt zijn grens'. Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Commissie Garretsen (2011)
Drugs in lijsten. Rapport expertcommissie lijstensystematiek opiumwet. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag.
- Gemeente Nijmegen en INTRAVAl (2008)
Het coffeeshopbezoek in Nijmegen; een inventariserend onderzoek naar de omvang en kenmerken van het bezoek aan de Nijmeegse coffeeshops. Gemeente Nijmegen, Nijmegen / St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam (2010a)
Ketensamenwerking kwetsbare personen Rotterdam. Gemeente Rotterdam, Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam (2010b)
Veiligheidsindex 2010, Meting van de veiligheid in Rotterdam. Gemeente Rotterdam, Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam (2007)
Het Rotterdamse coffeeshopbeleid 2007. Gemeente Rotterdam, Rotterdam.
- INTRAVAl (1996)
Drugsoverlast: conceptualisering en inventarisatie. Notitie in het kader van een onderzoek naar drugsoverlast in Nederland in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Politie. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.

- Laar, M.W. van, Cruts, A.A.N., Ooyen-Houben, M.M.J. van, Meijer, R.F., Croes, E.A., Brunt, T., Ketelaars, A.P.M. (2011)
Nationale Drug Monitorjaarbericht 2010. Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
- Laar, M.W. van, A.A.N. Cruts, M.M.J. van Ooyen-Houben, R.F. Meijer, T. Bunt (2010)
Nationale Drug Monitor, Jaarbericht 2009. Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
- Laar, M.W. van, M.M.J. van Ooyen-Houben (2009)
Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid. Trimbos-Instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
- Laar, M.W. van, M.M.J. van Ooyen-Houben, K. Monshouwer (2009)
Scheiding der markten & beleid ten aanzien van coffeeshops. In: Laar, M.W. van, M.M.J. van Ooyen-Houben (2009) Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid (pp. 109-152). Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
- Limburgse burgemeesters coffeeshopgemeenten (2009)
Limburg trekt zijn grens. Gemeente Maastricht, Maastricht.
- Maalsté, N.J.M., G.J.M. van den Brink, G.J. Brouwer, A.E. Schilder (2010).
Juridische en praktische Haalbaarheid van 'Limburg trekt zijn grens'. Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Ministerie van Veiligheid en Justitie (2011)
Drugsbrief 27 mei 2011. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag.
- Monshouwer, K., J.E.E. Verdurmen, S.A.F.M. van Dorselaer, E. Smit, A.F. Gorter, W.A.M Vollebergh (2008)
Jeugd en riskant gedrag 2007, Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren. Trimbos-Instituut, Utrecht.
- Ooyen-Houben van M., B. Bieleman, S. Biesma, J. Snippe, W. van der Wagen, A. Beelen (2009)
Drugsgelateerde overlast. In: Laar, M. van, M. van Ooyen-Houben (2009) Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid (pp. 293-314). Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
- Rovers, B. en C.J.C.F. Fijnaut (2011)
Criminaliteit en rechtshandhaving in de Euregio Maas-Rijn. Deel 5. De drugsoverlast in Maastricht en omliggende gemeenten. Een schets van de problemen en het effect van tegenmaatregelen. Intersentia, Antwerpen-Cambridge.
- Snippe, J, K. de Haan, B. Bieleman (2011)
Evaluatie coffeeshopbeleid Haarlemmermeer. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Snippe, J., R. Nijkamp, J. Bloemendal, B. Bieleman (2010)
Hektor 2006-2009. Evaluatie aanpak drugsoverlast in Venlo. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Snippe, J., F. Oldersma, B. Bieleman (2002)
Monitor drugsoverlast Nederland 1996-2002. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Surmont, T. (2005)
De afzetmarkt van grenscoffeeshops in Zeeuws-Vlaanderen. Het profiel van de coffeeshopbezoeker en beleidsmatige reacties. Academia, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Gent, Gent.

BIJLAGE 1 METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

In deze bijlage worden achtereenvolgens de gebruikte methoden en de respons van de 0-, 1- en 2-meting behandeld. Gestart wordt met een beschrijving van de opzet van het onderzoek. Hierbij wordt aangegeven welke methoden zijn gebruikt en uit welke onderdelen het onderzoek is opgebouwd. Vervolgens komt aan de orde hoe deze verschillende onderdelen zijn verlopen. Achtereenvolgens worden de gebruikte methoden en de respons van de metingen onder (kwetsbare) jongeren besproken en de metingen onder omwonenden. Tot slot komen de registratiegegevens van de politie aan bod.

1. Opzet

De uitgangssituatie, voordat de coffeeshops die te dicht bij scholen zijn gevestigd zijn gesloten, is vastgelegd in een 0-meting.¹ Door middel van vervolgmetingen na de sluiting van de desbetreffende coffeeshops zijn ontwikkelingen gevolgd. Om de onderzoeksvragen, behorende bij de drie hoofdonderwerpen, te beantwoorden zijn diverse werkzaamheden verricht. Tabel 1 laat zien dat sommige werkzaamheden informatie verschaffen over meerdere hoofdonderwerpen.

Tabel 1 Hoofdonderwerpen en onderzoeksmethoden

	1. (Drugs)overlast	2. Aanbod softdrugs	3. Normbesef en gebruik softdrugs
A. Enquête onder omwonenden coffeeshops	X	X	
B. Registratiegegevens politie	X	X	
C. Inventarisatie coffeeshops		X	
D. Enquête onder schoolgaande jongeren onderbouw		X	X
E. Enquête onder schoolgaande jongeren bovenbouw		X	X
F. Enquête onder kwetsbare jongeren		X	X

Bij monitoren worden eventuele veranderingen in de tijd gevolgd en vastgesteld. Na de vervolgmetingen worden eventuele verschillen tussen de 0- en de vervolgmetingen getoetst op significantie.² Bij steekproefonderzoek dient rekening te worden gehouden met betrouwbaarheidsmarges. De betrouwbaarheidsmarges kunnen worden berekend met de volgende formule: $Z \times \sqrt{p(1-p)/N}$.³ Hieronder wordt een voorbeeld gegeven voor het berekenen van betrouwbaarheidsmarges. Ruim drie kwart (79%) van de jongeren in de bovenbouw op scholen niet in de buurt van coffeeshops heeft nog nooit geblowd. Met

¹ Per 1 oktober 2007 geldt een afstandscriterium waarbij per 1 juni 2009 alle coffeeshops gelegen binnen een afstand van 200 meter hemelsbreed en 250 meter op loopafstand van scholen voor voortgezet onderwijs en/of middelbaar beroepsonderwijs hun verkoop van softdrugs dienen te staken.

² De verschillende uitkomsten van de metingen worden statistisch getoetst op 'toeval'. In de statistische toetsing is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Er wordt gebruik gemaakt van de t-toets en de chi-kwadraattoets. Deze toetsen zijn gevoelig voor het aantal onderzoekselementen, hoe groter de steekproef, hoe eerder gevonden verschillen significant zijn.

³ Significantieniveau van 0,05, $Z = 1,96$, $N =$ steekproefomvang.

behulp van de steekproefomvang (N=1.966) en een gangbare betrouwbaarheid van 95% ($\alpha=0,05$; $Z=1,96$) is te berekenen dat de betrouwbaarheids-marges bij deze vraag $\pm 1,8\%$ zijn. Tussen de 77,2% en 80,8% van deze jongeren heeft dus nog nooit geblowd.

Voor het meten van de effecten van het Rotterdamse coffeeshopbeleid kan tevens gebruik worden gemaakt van een quasi-experimentele onderzoeksopzet waardoor de verschillen in de tijd sterk aan wetenschappelijke hardheid winnen. Dit betekent dat onderscheid gemaakt wordt tussen een experimentele groep en een controlegroep. De experimentele methode is erop gericht de mate van het effect van een bepaalde maatregel vast te stellen door een experimentele groep te selecteren die wordt onderworpen aan een maatregel of gedragsinterventie en deze te vergelijken met een controlegroep die niet wordt onderworpen aan de maatregel of interventie in kwestie. Verschillen in resultaten van beide groepen zijn dan het effect van de interventie. De experimentele groep bestaat uit respondenten binnen de straal van 200 meter van een coffeeshop, terwijl de controlegroep bestaat uit respondenten niet in de buurt van (gesloten) coffeeshops.

Deskresearch

Voor het actualiseren van het algemene beeld is allereerst begonnen met deskresearch. Alle relevante informatie en reeds aanwezige gegevens over softdrugsgebruik onder minderjarige (kwetsbare) jongeren, het aanbod van softdrugs en softdrugsgerelateerde overlast zijn verzameld. Op deze wijze zijn de lokale situatie en recente ontwikkelingen zo goed mogelijk in beeld gebracht. Onder meer een door INTRAVAL uitgevoerde voorstudie verschaft informatie over softdrugsgebruik onder minderjarige jongeren in Rotterdam (Biesma e.a. 2007), terwijl onder andere het coffeeshopbeleid van de gemeente Rotterdam inzicht geeft in het legale aanbod van coffeeshops in Rotterdam (gemeente Rotterdam 2007). De monitor aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid maakt het lokaal beleid in Nederland ten aanzien van coffeeshops inzichtelijk (Bieleman en Nijkamp 2010). Verder geeft onder meer de Veiligheidsindex (gemeente Rotterdam 2010) informatie over vormen van overlast in Rotterdam, hoewel overlast rondom coffeeshops in deze index niet nader is gespecificeerd.

2. Omwonenden

Rondom de 61 Rotterdamse coffeeshops in 2008 zijn in een straal van 50 meter omwonenden benaderd voor deelname aan het onderzoek. Omwonenden van coffeeshops zijn telefonisch vragen gesteld over vormen van overlast en criminaliteit die volgens hen in hun buurt voorkomen en die zij in hun woonomgeving ervaren. Om een goede dwarsdoorsnede te krijgen van de omwonenden zijn Turkse omwonenden die enkel Turks spreken benaderd door Turks sprekende enquêteurs. De vragenlijst is hiervoor vertaald in het Turks.⁴

Bij het benaderen van de omwonenden en het afnemen van de vragenlijst is gebruik gemaakt van de zogenoemde Multi-Method (MM) methode. Dit houdt in dat de omwonenden waarvan een telefoonnummer beschikbaar is telefonisch zijn geënquêteerd. Rond coffeeshops waar onvoldoende telefoonnummers beschikbaar waren om het vereiste aantal enquêtes af te nemen, zijn omwonenden bezocht en is gevraagd naar hun telefoonnummer. Wanneer omwonenden hun telefoonnummer niet willen geven, is getracht

⁴ Dit is niet gebeurd voor Marokkaanse omwonenden, omdat Berbers (het meest gesproken onder Marokkanen in Rotterdam) geen geschreven taal is. Derhalve kan de vragenlijst niet schriftelijk vertaald worden.

ter plekke een vragenlijst af te nemen. Per coffeeshop is bij gemiddeld tien omwonenden een enquête afgenomen.

Respons

Van de 3.896 adressen rond de 61 coffeeshops is van ruim één derde een telefoonnummer bekend. Dit is niet voldoende om bij iedere coffeeshop gemiddeld tien omwonenden telefonisch te enquêteren. Om tot het beoogd aantal respondenten te komen zijn omwonenden daarvan bezocht en gevraagd naar hun telefoonnummer en later telefonisch geënuquêteerd of ter plekke ondervraagd. In totaal hebben voor de 0-meting 608 respondenten meegewerkt aan de bewonersenquête.

In de 1- en 2-meting is eveneens van ruim één derde adressen een telefoonnummer bekend. Om een vergelijkbaar aantal te behalen als in de 0-meting is rond (gesloten) coffeeshops waar te weinig respondenten telefonisch te bereiken zijn dezelfde procedure gehanteerd. In de 1-meting zijn in totaal 618 bruikbare bewonersenquêtes afgenomen, terwijl ten tijde van de 2-meting 616 omwonenden van coffeeshops zijn geënuquêteerd.

De ondervraagde omwonenden verschillen in de 1- en 2-meting niet in achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, huishouden, werkzaamheden en etniciteit) van de ondervraagde omwonenden in de 0-meting.

3. Jongeren

Jongeren tussen 12 en 17 jaar zijn door middel van een enquête vragen gesteld over softdrugsgebruik en verkrijgbaarheid van softdrugs. De onderwerpen die in de vragenlijst aan bod komen, zijn: (actueel) softdrugsgebruik; de aard van softdrugsgebruik; verkrijgbaarheid van softdrugs; het normbesef over gebruik softdrugs; en gezondheidsrisico's van gebruik. Bij de enquête onder jongeren is onderscheid gemaakt tussen onder- en bovenbouwscholieren en kwetsbare jongeren, zoals zwerfjongeren, jongeren met spijbelgedrag en vroegtijdige schoolverlaters. Allereerst wordt beschreven hoe de enquêtes onder schoolgaande jongeren zijn afgenomen, vervolgens wordt ingegaan op de afname bij kwetsbare jongeren.

Enquête schoolgaande jongeren

Voor het monitoren van het middelengebruik onder Rotterdamse scholieren is aansluiting gezocht bij de jeugdmonitor van de GGD Rotterdam-Rijnmond. De GGD onderzoekt jaarlijks de lichamelijke en psychische gezondheid van jongeren met de Jeugdmonitor Rotterdam. In deze monitor worden (bijna) alle jongeren in Rotterdam in klas 1 en klas 3 van het voorgezet onderwijs ondervraagd. De gegevens die de GGD Rotterdam-Rijnmond verzamelt zijn representatief voor de hele groep 12- tot 15-jarigen in Rotterdam die naar school gaan. Informatie over 15-, 16- en 17-jarige scholieren ontbreekt echter. Daarom zijn aanvullende enquêtes afgenomen in klas 4 en 5 van het voorgezet onderwijs en onder eerstejaars scholieren van het middelbaar beroepsonderwijs.

Enquête onderbouwscholieren (12 t/m 14 jaar)

In de jaarlijkse jeugdmonitor van de GGD wordt alleen gevraagd naar actueel middelengebruik. Daarom zijn (voor een periode van in ieder geval twee jaren) extra vragen opgenomen in de vragenlijst van de jeugdmonitor die een antwoord geven op de onderzoeksvragen van de monitor van het coffeeshopbeleid. Hierover zijn afspraken gemaakt met de GGD Rotterdam-Rijnmond. De volgende extra onderwerpen zijn in het eerste jaar van de monitor (0-meting) aan bod gekomen: de aard van softdrugsgebruik

(incidenteel/structureel, recreatief/problematisch); verkrijgbaarheid van softdrugs (bijvoorbeeld: doorverkoop via een coffeeshop, via illegale circuit); normbesef ten opzicht van softdrugs; en het besef over gezondheidsrisico's van gebruik softdrugs. In de 1- en 2-meting is een aantal extra vragen (onder andere de vragen over normbesef) helaas geschrapt in verband met inkrimping van de gehele vragenlijst van de jeugdmonitor van de GGD Rotterdam-Rijnmond.

Over het algemeen verschillen onderbouwscholieren in de 2-meting, zowel op scholen in de buurt van coffeeshops als op overige scholen, niet op achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, opleiding en etniciteit) van de onderbouwscholieren in de 0- en 1-meting. Om de steekproef van de 2-meting een goede afspiegeling te laten zijn ten opzichte van de 0- en 1-meting is gebruikt gemaakt van wegingsfactoren. Deze factoren zijn berekend met behulp van de oorspronkelijke verdeling in de 0- en 1-meting. Er is gewogen op basis van leeftijd en klas bij de onderbouw.

- Respons

In de 0-meting is bij 8.517 onderbouwscholieren de GGD-Jeugdmonitor afgenomen. Hiervan zijn 323 enquêtes afgenomen op scholen gelegen in een straal van 200 meter hemelsbreed en 250 meter loopafstand van coffeeshops en 8.285 op overige scholen. In de 1-meting zijn 8.937 onderbouwscholieren geënquêteerd, waarvan 285 op scholen in de buurt van de gesloten coffeeshops (binnen het afstandscriterium van scholen) en 8.652 op overige scholen. Ten tijde van de 2-meting zijn 9481 enquêtes afgenomen onder scholieren in de onderbouw, waaronder 172 op scholen in de buurt van een gesloten coffeeshop en 9309 op overige scholen.

Enquête bovenbouwscholieren (15 t/m 17 jaar)

De aanvullende enquêtes in de bovenbouw zijn afgenomen door onderzoekers van bureau INTRAVAL. Bij de dataverzameling is rekening gehouden met de ligging van de scholen ten opzichte van coffeeshops. Om voldoende respons bij scholen te behalen die in een straal van 200 meter hemelsbreed en 250 meter loopafstand van (gesloten) coffeeshops zijn gelegen, zijn alle 11 schoollocaties die hieraan voldoen benaderd. Om een goede vergelijking te kunnen maken met locaties die niet in de buurt van een coffeeshop liggen, is een representatieve steekproef getrokken onder alle schoollocaties in Rotterdam voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Deze steekproef is zo opgebouwd dat alle onderwijsvormen en leeftijdsgroepen voldoende zijn vertegenwoordigd.

- Respons 0-meting

In de 0-meting hebben van de 11 schoollocaties in de buurt van een coffeeshop twee scholen meegewerkt aan de enquête. Van de 12 schoollocaties uit de oorspronkelijke steekproef, niet in de buurt van coffeeshops gelegen, hebben vier locaties medewerking verleend. Om de gewenste aantallen te halen, maximaal 2.000 scholieren tussen 15 en 17 jaar, zijn in totaal 42 schoollocaties extra benaderd. Hiervoor is driemaal een aanvullende steekproef getrokken. Van de 42 extra benaderde schoollocaties hebben uiteindelijk 21 scholen medewerking verleend.

Bij de respondenten op middelbare scholen blijkt het VMBO ondervertegenwoordigd te zijn. De reden hiervan is dat middelbare scholen weinig tot geen medewerking verlenen aan het enquêteren van eindexamenscholieren. Aangezien het VMBO tot en met het vierde jaar loopt, is dit niet te ondervangen door het enquêteren van hogere klassen. Uit landelijk onderzoek is gebleken dat de prevalentie van softdrugsgebruik onder jongeren op het VMBO niet verschilt met jongeren andere opleidingsniveaus (Monshouwer e.a. 2008). Onder jongeren op het VMBO blijkt echter wel de frequentie van het softdrugsgebruik

hoger te liggen dan op andere niveaus, evenals het aantal joints dat per gelegenheid gerookt wordt.

In totaal bedraagt het aantal respondenten in de 0-meting 2.106. Op de twee scholen in de buurt van coffeeshops zijn in totaal 235 scholieren geënquêteerd. Hiervan waren er 95 18 jaar of ouder. Het aantal bruikbare respondenten van deze twee scholen wordt hiermee 140. Op overige scholen, niet in de buurt van een coffeeshop gelegen, is bij 2.535 scholieren een enquête afgenomen. Hiervan kunnen 569 enquêtes niet worden meegenomen vanwege een te hoge leeftijd. Het totaal aantal 15-, 16- en 17-jarige scholieren bij scholen niet bij een coffeeshop gelegen komt daarmee op 1.966.

- Respons 1-meting

In de 1-meting zijn de aantallen van de 0-meting aangehouden om een zo goed mogelijk vergelijkbare respondentengroep samen te stellen. Allereerst zijn de scholen die bij de 0-meting medewerking hebben verleend opnieuw benaderd. Hiervan hebben 18 scholen opnieuw meegewerkt. Zeven scholen hebben, ondanks de eerdere toezegging, geweigerd mee te werken aan de 1-meting. Voor de scholen die hebben geweigerd is vervanging gezocht. Hierbij is rekening gehouden met het schoolniveau en de klas van de scholen. Om een zelfde en vergelijkbare vertegenwoordiging van klassen en schoolniveaus in de 1-meting te bewerkstelligen zijn 14 scholen benaderd, waarvan zeven scholen hebben meegewerkt.

In totaal bedraagt het aantal respondenten in de 1-meting 2.122. Hiervan zijn 114 enquêtes afgenomen bij bovenbouwscholieren op scholen in de buurt van gesloten coffeeshops en 2.008 enquêtes bij bovenbouwscholieren op overige scholen.

- Respons 2-meting

In de 2-meting zijn de aantallen van de 0- en 1-meting aangehouden om een zo goed mogelijk vergelijkbare respondentengroep samen te stellen. Allereerst zijn de scholen die bij zowel de 0- als de 1-meting medewerking hebben verleend opnieuw benaderd, terwijl vervolgens contact is opgenomen met de scholen die alleen bij de 0-meting of 1-meting medewerking hebben verleend. Ondanks eerdere toezeggingen om mee te werken aan meerdere metingen hebben enkele scholen toch aangegeven geen tijd te hebben om deel te nemen aan de 2-meting. In totaal hebben zeven scholen die wel aan eerdere metingen hebben deelgenomen, niet meegewerkt aan de 2-meting: drie scholen die wel aan de 0- en 1-meting deel hebben genomen; en vier scholen die alleen aan de 0-meting hun medewerking hebben verleend. Voor de scholen die medewerking hebben geweigerd is een vervangende school gezocht. Hierbij is rekening gehouden met het schoolniveau en de klas van de scholen. In totaal hebben 28 scholen medewerking verleend aan de 2-meting, waarvan 26 ook eerder hebben meegewerkt aan: alleen de 0-meting (3); alleen de 1-meting (4); of zowel 0-meting als 1-meting (19).

In totaal bedraagt het aantal respondenten in de 2-meting uit 2.512 scholieren. Hiervan kunnen 555 enquêtes niet worden meegenomen vanwege een te hoge leeftijd of door twijfel aan de betrouwbaarheid van de antwoorden. Zodoende is het totale aantal respondenten in de 2-meting 1.944. Hiervan zijn 151 enquêtes afgenomen bij bovenbouwscholieren op scholen in de buurt van gesloten coffeeshops en 1.743 enquêtes bij bovenbouwscholieren op overige scholen.

Om de steekproef van de 2-meting een goede afspiegeling te laten zijn ten opzichte van de 0- en 1-meting is gebruikt gemaakt van wegingsfactoren. Deze factoren zijn berekend met behulp van de oorspronkelijke verdeling in de 0- en 1-meting. Er is gewogen op basis van onderwijsniveau en leeftijd.

Enquête kwetsbare jongeren (13 t/m 17 jaar)

Een aantal categorieën minderjarige jongeren valt buiten het bereik van de jeugdmonitor en de enquête onder schoolgaande jongeren, omdat ze niet of nauwelijks meer naar school gaan. Het betreft kwetsbare groepen, zoals zwerfjongeren, jongeren met spijbelgedrag en vroegtijdige schoolverlaters. De vragenlijst die onder niet-schoolgaande jongeren is afgenomen is vergelijkbaar met de enquête onder scholieren. Er is echter uitgebreider ingegaan op afwijkend gedrag, zoals criminaliteit (met name (soft)drugshandel) en overlastgevend gedrag.

De kwetsbare (niet schoolgaande) jongeren zijn op verschillende manieren geworven. Een deel van de jongeren is geënquêteerd door onderzoekers van INTRAVAl die mee hebben gelopen bij verschillende instanties, zoals straathoekwerk, jeugd- en jongerenwerk, maatschappelijke opvang, verslavingszorg, politie en de ACT teams van de GGZ. Daarnaast zijn via een uitgebreide veldwerkcampagne, gebruikmakend van de sneeuwbal-methode, jongeren geïnterviewd die niet bij instanties bekend zijn. Ook zijn op school-opvangvoorzieningen, waar niet-schoolgaande jongeren worden opgevangen, verschillende jongeren geënquêteerd. In totaal zijn in de 0-meting 171 vragenlijsten afgenomen, waarvan er uiteindelijk 153 bruikbaar bleken te zijn. In de 1-meting zijn 182 vragenlijsten afgenomen, waarvan 163 bruikbaar zijn gebleken. Ten tijde van de 2-meting zijn 151 bruikbare enquêtes afgenomen onder kwetsbare jongeren.

Op de meeste achtergrondkenmerken (geslacht, woonsituatie, opleiding en etniciteit) verschillen kwetsbare jongeren in de 2-meting niet van de kwetsbare jongeren in de 1- en 0-meting. Om de steekproef van de 2-meting een goede afspiegeling te laten zijn ten opzichte van de 0- en 1-meting is gebruikt gemaakt van wegingsfactoren. Deze factoren zijn berekend met behulp van de oorspronkelijke verdeling in de 0- en 1-meting. Er is gewogen op basis van leeftijd bij de kwetsbare jongeren.

Daarnaast verschillen kwetsbare jongeren op een aantal kenmerken met schoolgaande jongeren. Een zeer groot deel van de kwetsbare jongeren gaat niet naar school of wordt opgevangen op één van de schoolopvangvoorzieningen van Rotterdam. De kwetsbare jongeren die wel hebben aangegeven naar school te gaan blijken veelvuldig te spijbelen. Daarnaast blijken kwetsbare jongeren minder vaak een (bij)baan te hebben dan schoolgaande jongeren in dezelfde leeftijd. In etniciteit verschillen de geënquêteerde kwetsbare jongeren eveneens van schoolgaande jongeren. Vaker hebben zij een andere etniciteit dan de Nederlandse vergeleken met de geënquêteerde scholieren. Ook hebben kwetsbare jongeren vaker een andere thuissituatie; zo wonen kwetsbare jongeren vaker met anderen dan hun ouders, wonen ze in een tehuis of hebben geen vaste woonplek.

Kwetsbare jongeren zijn extra vragen gesteld over afwijkend gedrag. Hieronder wordt een beschrijving gegeven van dit gedrag. Ongeveer de helft heeft ooit wel eens een diefstal gepleegd; een derde heeft dit eveneens in het jaar voorafgaand aan de afname van de vragenlijst gedaan. Bijna een kwart van de geënquêteerde jongeren heeft wel eens drugs gedeald, met name softdrugs. Ruim één derde van de jongeren heeft eveneens andere strafbare zaken gepleegd als mishandeling, vandalisme of bedreiging. Tot slot heeft bijna drie kwart van de ondervraagde kwetsbare jongeren een vaste vriendengroep waarmee vrijetijd wordt doorgebracht. Van deze jongeren met een vaste vriendengroep heeft de helft wel eens met deze groep illegale activiteiten ondernomen.

4. Registratiegegevens politie

Bij de politie Rotterdam-Rijnmond zijn incidenten opgevraagd die in de gemeente Rotterdam tussen 1 juli 2008 en 31 maart 2009 (0-meting), tussen 1 juli 2009 en 31 maart 2010 (1-meting) en tussen 1 juli 2010 en 31 maart 2011 (2-meting) hebben plaatsgevonden en door de politie zijn geregistreerd. Voor alle drie metingen zijn incidenten opgevraagd die betrekking hebben op: drugshandel en drugsgebruik; overlast; vandalisme; geweld; en verkeer. Per incident is aangegeven op welke locatie, datum en tijdstip deze heeft plaatsgevonden. Verder is nagegaan of een incident binnen een straal van 50 meter rond een coffeeshop heeft plaatsgevonden.

Bij de incidentlocatie, bestaande uit een straatnaam en huisnummer, ontbreekt wel eens het huisnummer. Van incidenten die op straat plaatsvinden is niet altijd exact aan te geven ter hoogte van welk huisnummer dit heeft plaatsgevonden. In de analyse zijn uitsluitend de incidenten meegenomen waarvan een exacte locatie bekend is. Per incident is nagegaan of dit binnen een straal van 50 meter rond een coffeeshop heeft plaatsgevonden. Overigens is niet bekend of de incidenten een (directe) relatie met coffeeshops hebben.

